

Усім — про все

СВІТ

http://svit11.wordpress.com

Найцікавіша
ГАЗЕТА
для кожного
З ВАС
Чернігівщина.
Україна. Світ

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ГАЗЕТА

Виходить з лютого 2012 року

№238 2 БЕРЕЗНЯ 2023 РОКУ

ЦІНА 8 ГРИВЕНЬ

Рік незламності, весна надії

Газета продовжує хроніку війни, що її друкує всі останні місяці.

14 лютого

Яку зброю узгодили передати Україні на «Рамштайні» перед її наступом. Міністр оборони США Ллойд Остін заявив, що члени Контактної групи з питань оборони України єдині та сповнені рішучості продовжувати підтримку України, і вірить в успіх українських військ під час весняного наступу. Про це він повідомив на пресконференції за результатами засідання Контактної групи з питань оборони України в Брюсселі.

Він нагадав, що на початку лютого США оголосили про чергову військову допомогу Україні, зокрема про виділення систем HIMARS та боеприпасів, протитанкових снарядів. Крім того, вони виділили \$1,75 млрд на зміцнення обороноздатності України. Глава Пентагону повідомив, що члени Контактної групи ухвалили рішення виділити: Bradley та Abrams — від США, танки Challenger — від Великої Британії, а також модернізовані танки — від США, Нідерландів та Чеської Республіки й танки T-72 — від Польщі. Також допомога включає важливі кроки від Канади, Німеччини, Іспанії, Норвегії, Данії, Нідерландів, Польщі та Португалії щодо танків Leopard.

На дев'ятому засіданні Контактної групи з питань оборони України в Брюсселі західні партнери підтвердили, що Україна отримає більше засобів проти-повітряної оборони, танків, артилерії та снарядів, а також більше навчання для військових.

15 лютого

На території Росії та в окупованому Криму існує мережа таборів, де з українськими дітьми, віком від чотирьох місяців до 17 років, займаються ідеологічним перевихованням та русифікацією. Про це йдеться у дослідженні, яке провели у Єльському університеті (США). Дослідники виявили 43 такі заклади. З 24 лютого 2022 року в ці табори потрапило понад 6 тисяч українських дітей і підлітків. Утім, фактична цифра може бути значно більшою. Дослідники зазначили, що у більшості таких закладів займаються проросійським перевихованням, в деяких — проводять військовий вишкіл дітей або ж призупиняють повернення до батьків в Україну.

У дослідженні йдеться про те, що 12 таборів розташовані на узбережжі Чорного моря, 7 — в окупованому Криму, 10 — недалеко від великих російських міст — Москви, Казані та Єкатеринбурга, а також в Сибірі та на Далекому Сході.

17 лютого

Весь електротранспорт Києва повернувся на свої маршрути, загалом столиця жила без нього 56 днів. Зараз на 46-ти тролейбусних маршрутах працює 286 одиниць транспорту, а на 32-х трамвайних — 195. 23 грудня 2022 року через дефіцит електроенергії робота наземного електротранспорту столиці (трамваїв та тролейбусів) була зупинена. На маршрутах наземного електротранспорту працювали автобуси.

Президент Володимир Зеленський вважає, що швидка перемога Україна зі звільненням усіх окупованих територій є

реальною. Про це він заявив у виступі на Мюнхенській безпековій конференції. Зеленський наголосив, що Україна не піде на поступки під час деокупації територій, окупованих Росією з 2014 року. «Немає альтернативи тому, щоб позбавити російської окупації всі, всі міста України!»

18 лютого

Окупанти в Маріуполі знищують книги з бібліотечних фондів Приазовського державного університету. Пряма паралель з діями нацистів. Під час окупації Маріуполя німцями у роки Другої Світової війни вони так само знищували культурні та інтелектуальні надбання, щоб насадити свою ідеологію. Нині російські окупанти активно знищують українську культуру, її художні та літературні надбання. Натомість ввозять свої, як заявляють, ідеологічно «правильні книжки».

20 лютого

Справи Майдану: за рік оголосили 27 підозр і направили в суд 25 справ щодо 55 осіб. Про це повідомила Генеральна прокуратура. «Протягом року... повідомлено про підозру 27 особам, з яких на час вчинення інкримінованих їм злочинів: 2 високопосадовці, 17 правоохоронців, в числі яких 2 прокурора та 1 слідчий, 1 суддя, 7 цивільних осіб».

Також у 2022 році правоохоронці отримали дозволи суду на здійснення спеціального досудового розслідування стосовно 26 підозрюваних: в їх числі колишній президент України та заступник секретаря РНБО, 14 правоохоронців, з яких 1 прокурор, а також 10 цивільних осіб.

2

Звернення Президента України Володимира Зеленського «Лютій. Рік незламності»

Великий народе великої України!

Рік тому в цей день із цього ж місця близько сьомої ранку я звернувся до вас із короткою заявою, тривалістю всього 67 секунд. У ній пролунали дві найголовніші й тоді, і зараз речі. Те, що Росія почала проти нас повномасштабну війну. І те, що ми сильні. Ми готові до всього. Ми всіх перемаємо. Бо ми — це Україна!

Так розпочалося 24 лютого 2022 року. Найдовший день нашого життя. Найважчий день нашої новітньої історії. Ми прокинулися рано й відтоді не засинаємо.

У когось був страх, у когось — шок, хтось не знав, що сказати, але всі відчували, що робити. На дорогах з'явилися затори, але багато хто їхав по зброю. З'являлися черги. Хтось стояв на кордонах, але багато хто — до військкоматів і ТрО.

Ми не підняли білий прапор, а стали боронити синьо-жовтий. Не злякалися, не зламалися, не здалися. Символом цього

стали прикордонники зі Зміїного й маршрути, за якими вони відправили «руський воєнний корабель».

Наша віра зміцніла. Зміцнів наш дух. Ми вистояли в перший день повномасштабної війни. Ми не знали, що буде завтра, але точно зрозуміли: за кожне завтра треба битися!

І ми билися. І вигризали кожну добу. І ми вистояли в другий день. А далі — в третій. Три доби, які нам відводили на життя. Погрожували, що за 72 години нас не існуватиме. Але ми вистояли в четвертий день. А потім у п'ятий. А сьогодні стоїмо рівно один рік. І досі знаємо: за кожне завтра треба битися!

Я дякую всім, завдяки кому триває наш опір. Це всі наші захисники та захисниці. Збройні Сили України. Сухопутні війська, наша піхота й танкісти. Повітряні та Військово-Морські сили. Артилерія, ППО, десантники, розвідники, прикордонники. ССО, СБУ, Нацгвардія, поліція, ТрО — усі наші сили безпеки й оборони. Завдяки вам стоїть Україна. І ми витримали лютий місяць і лютий початок війни.

А далі була весна. Нові атаки, нові рани, новий біль. Всі побачили справжнє нутро нашого ворога. Обстріли пологового будинку, драмтеатру в Маріуполі, Миколаївської ОДА, площі Свободи в Харкові, вокзалу в Краматорську. Побачили Бучу, Ірпінь, Бородянку. Весь світ чітко усвідомив, що насправді означає «руський мір». На що здатна Росія.

Водночас світ побачив, на що спроможна Україна. Це нові герої. Оборонці Києва, захисники «Азовсталі». Нові подвиги, які здійснювали цілі міста. Харків, Чернігів, Маріуполь, Херсон, Миколаїв, Гостомель, Волноваха, Буча, Ірпінь, Охтирка. Міста-герої. Столиці незламності. Нові символи. А разом із цим — нові оцінки та прогнози щодо України.

Перший місяць війни. І перший перелом у війні. Перші зміни у сприйнятті світом України. Вона не впала за три доби. Вона зупинила другу армію світу.

Ми зазнавали нових ударів щодня, дізнавалися про нові трагедії щодня, але витримали завдяки тим, хто викладався на повну щодня. Заради інших.

Це наші медики, які рятують поранених бійців на передовій, роблять операції під обстрілами, приймають пологи у бомбосховищах, лишаються на чергуванні днями й тижнями. Як наші рятувальники та пожежники, які витягують людей із-під завалів та з вогню в режимі 24/7. І наші залізничники, які без сну й зупину евакуювали сотні тисяч українців від початку війни.

А далі були перші наступи, перші здобутки, перші звільнені території. Перша й не остання Чорнобівка. Вигнання окупантів із Київщини, Сумщини та Чернігівщини. Наша «Стугна». «Вільха». Наш «Нептун» і крейсер «Москва», який іде на дно. Перший «Рамштайн». І другий за всю історію ленд-ліз.

2

Візит Президента США Джозефа Байдена в Україну

20 лютого відбувся візит Президента Сполучених Штатів Америки Джозефа Байдена в Україну. За рік повномасштабної війни в Україні побули з візитом глави всіх найбільших держав Європи, Заходу. Візит глави наймогутнішої держави світу, головного союзника нашої країни у відсічі російської агресії ще раз засвідчив повну підтримку світового співтовариства нашої боротьби за свободу і незалежність.

Володимир Зеленський зустрівся у Києві з Президентом США

Президент України Володимир Зеленський зустрівся з Президентом Сполучених Штатів Америки Джозефом Байденем, який прибув до нашої країни з візитом уперше з початку повномасштабного російського вторгнення.

Глава Української держави зустрів високого гостя на ганку Маріїнського палацу в центрі столиці.

Після представлення членів української та американської делегації президенти України та США поспілкувалися у форматі віч-на-віч.

Володимир Зеленський зазначив, що візит Джозефа Байдена є надзвичайно важливим сигналом підтримки для України та українців.

«Дуже вам дякую, пане Президенте. Це значущий момент підтримки для України», — сказав він.

Глава Української держави наголосив, що особисто Джо-зеф Байден та все американське суспільство із самого початку розв'язаної Росією повномасштабної війни були разом з Україною.

«Перший телефонний дзвінок із підтримкою України був із Білого дому. Дякую за ваше лідерство. Дякую також за двопартійну підтримку, за підтримку з боку Конгресу», — зауважив Володимир Зеленський.

Президент України зазначив, що говоритиме з Президентом США про ситуацію на фронті, а також про український народ, який переживає сьогодні надзвичайно важкі часи.

3

Триває передплата на нашу газету на 2023 рік

Усі поштові відділення й листноші області ведуть передплату на «Світ-інфо» на будь-який термін і на будь-яку адресу в області.

Передплатний індекс «Світ-інфо» —

86514

Основні теми газети:

- Події в області, Україні і світі.
- Політика, соціальні проблеми, екологія.
- Публікації раніше невідомої нам історії України, СРСР.
- Проза і поезія відомих письменників світу.
- Культура, мистецтво, спорт.
- Корисні поради.
- У світі цікавого.

«Світ-інфо» — газета для кожного з вас!

Передплатна ціна — без змін:
16 гривень на місяць.

Долучайте нових читачів

Прочитавши нашу газету, покажіть її друзям, знайомим, колегам, запропонуйте також передплатити.

Рік незламності, весна надії

1 21 лютого
Рада Євросоюзу вирішила продовжити запроваджені через війну в Україні санкції щодо Росії до 24 лютого наступного року. «Союз не визнає і продовжує засуджувати незаконну анексію українських територій Російською Федерацією як порушення міжнародного права. Зважаючи на триваючі незаконні дії Російської Федерації проти України, обмежувальні заходи мають бути продовжені до 24 лютого 2024 року», наголошується в рішенні. Рішення стосується санкцій, які було запроваджено 23 лютого 2022 року.

Данілов про звернення президента РФ: «Агонія путінського фашистського режиму». Секретар Ради нацбезпеки й оборони України Олексій Данілов вважає, що звернення Путіна до депутатів Федеральних зборів, сенаторів, депутатів Держдуми РФ 21 лютого свідчить про агонію нинішнього режиму держави-агресора. «Це був найгірший виступ президента Росії за всі 20 років. Якщо ви подивитесь на обличчя, які були в залі, якщо подивитесь, яка була реакція на ті процеси, на яких наголошував Путін... Зараз у них на меті «план Б» – підписання будь-яких переговорних позицій з нашою країною, щоб ми поступилися частиною наших земель в обмін на нібито мир. Це є для нас абсолютною неприпустимим... Вони є приречені. Більш того – приречені на фрагментацію, і це – не наша провина. Таку фрагментацію вони активізували 24 лютого 2022 року».

У новому пакеті військової допомоги Італія надає Україні додаткові системи ППО, окрім комплексів SAMP/T-MAMBA, які вона планує передати разом з Францією.

Про це заявила глава італійського уряду Джорджія Мелоні, яв відвідала Україну з візитом. на брифінгу в Києві спільно з президентом Володимиром Зеленським.

22 лютого
Українці за час війни зареєстрували в додатку «Дія» 140 тисяч бізнесів. У тому числі більше 136 тисяч ФОП автоматично, понад 4 тисячі ТОВ, понад 1700 з них – автоматично, без участі чиновника

23 лютого
За рік повномасштабної війни ворог завдав доквітлю України майже на 1,9 трлн грн збитків. Держжеоінспекції вже задокументували понад 2300 злочинів проти природи. Під окупацією знаходиться 10 національних природних парків, 8 заповідників, 2 біосферних заповідників. Близько 600 видів фауни та 750 видів флори опинилися під загрозою знищення. Лише від пожеж у лісах, на сільськогосподарських та інших об'єктах під час бойових дій в атмосферу потрапило більше 23 млн тонн парникових газів.

За рік РФ випустила по Україні понад 5 тисяч ракет і завдала майже 3,5 тисячі авіаударів. Про це повідомив Генштаб.

23 лютого
Польща передала Україні перші танки Leopard.

Про це оголосив Президент Польщі Анджей. Дуда. «Це перші танки, які прибудуть в Україну

в рамках коаліційної танкової допомоги, ініціатором якої ми були з самого початку». Польща обіцяла поставити в Україну 14 танків Leopard.

25 лютого
Нові санкції Європейського союзу проти Росії охоплюють експорт на суму 11,4 млрд євро і включають обмеження на чутливі технології подвійного призначення та передові технології, які сприяють підвищенню військового потенціалу та технологічного вдосконалення Росії. Про це йдеться у заявах Єврокомісії та Ради ЄС з нагоди затвердження санкцій, Під обмеження потрапляють додаткові електронні компоненти, що використовуються в російських системах озброєнь (безпілотники, ракети, гелікоптери, інші транспортні засоби). Додаткові заборони на експорт також накладені на товари, які можуть бути перенаправлені для використання, зокрема, для підтримки російських військових дій. Серед них важкі вантажівки, які ще не заборонені (та запчастини до них), електрогенератори, біноклі, радари, компаси; конструкції для будівель баштового типу; електроніка, деталі машин, насоси, обладнання для обробки металів; товари, що використовуються в авіаційній промисловості (турбореактивні двигуни). Сьогоднішній пакет заходів накладає заборону на імпорту бітуму і супутніх матеріалів, таких як асфальт; і синтетичного каучуку та технічного вуглецю.

Зеленський розповів, скільки населених пунктів наразі окуповано російськими військами: це 1877 українських міст і сіл. Зеленський відзначив, що окупований Росією Маріуполь зруйнований більш ніж на 90%, там майже не лишилося цілих будинків.

26 лютого
Учасники Міжнародної Кримської платформи закликають РФ негайно припинити бойові дії та насильство та вивести війська з усієї території України в межах її міжнародно визнаних кордонів. Про це йдеться у їхній спільній заяві до Дня спротиву окупації АР Крим та міста Севастополя, «Закликаємо Російську Федерацію негайно припинити бойові дії та насильство та закликаємо до негайного, повного та беззаперечного виведення всіх її сил та військової техніки з усієї території України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включаючи Крим». Вони також заявили, що ніколи не визнають спробу незаконної анексії Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей України, що грубо порушує міжнародне право, включаючи Статут ООН та становить пряму загрозу міжнародній безпеці.

27 лютого
Втрати російських агресорів із 24. 02. 22 по 27. 02. 23 склали: особового складу – близько 148690 осіб; танків – 3385; бойових броньованих машин – 6621; артилерійських систем – 2380; ракетних систем залпового вогню – 475; засобів ППО – 247; літаків – 300; гелікоптерів – 288; безпілотних літальних апаратів оперативно-тактичного рівня – 2048; крилатих ракет – 873; кораблів/катерів – 18; автомобільної техніки та автоцистерн – 5248.

Звернення Президента України Володимира Зеленського «Лютій. Рік незламності»

1 Україна здивувала світ. Україна надихнула світ. Україна об'єднала світ. На доказ можна сказати тисячі слів, але достатньо кількох. HIMARS, Patriot, Abrams, IRIS-T, Challenger, NASAMS, Leopard.

Я дякую всім нашим партнерам, союзникам і друзям, які стоять пліч-о-пліч із нами весь рік. Я радий, що міжнародна антипутінська коаліція зросла настільки, що потребує окремого звернення. Я зроблю його незабаром. Обов'язково.

Я також дякую нашому зовнішньополітичному війську. Дивізії наших дипломатів, послів, представників у міжнародних організаціях та інституціях. Усі, хто б'є окупантів вогнем і мечем міжнародного права, домагається нових санкцій, визнання держави-терориста державою-терористом.

Війна змінила долю багатьох сімей. Переписала історії наших родин. Змінила наші звичаї та традиції. Раніше дідуся розказували онукам, як били нацистів. Тепер онуки розповідають дідусям, як б'ють рашистів. Раніше мами й бабусі плели шарфики, тепер плетуть маскувальні сітки. Раніше діти просили в Санті смартфоні, гаджети, тепер же віддають кишенькові й збирають кошти для наших бійців.

За рік фактично кожен українець когось втратив. Батька, сина, брата, маму, доньку, сестру. Кохану людину. Близького друга, колегу, сусіда, знайомого. Мої співчуття.

Майже в кожного в телефоні є хоча б один контакт, що більше ніколи не підніме слухавки. Не відповідь на sms «Ти як?». Ці два простих слова набули за рік війни нового значення. Щодня мільйони українців мільйони разів писали чи промовляли до рідних і близьких це запитання. Щодня хтось не отримував відповіді. Щодня

окупанти вбивали наших рідних і близьких.

Ми не зітремо їхні імена ні з телефонної, ні з власної пам'яті. Ми ніколи їх не забудемо. Ми ніколи цього не пробачимо. Ми ніколи не заспокоїмося, доки російські вбивці не понесуть заслужену кару. Кару міжнародного трибуналу. Суду Божого. Наших воїнів. Або всіх їх разом узятих.

Вирок очевидний. Дев'ять років тому сусід став агресором. Рік тому агресор став катом, мародером і терористом. Ми не маємо сумніву, що вони понесуть відповідальність. Ми не маємо сумніву в тому, що на нас чекає перемога.

Влітку ми відчули це. Ми пройшли 100 днів війни. Ми отримали статус кандидата до ЄС, повернули Зміїний, почули першу «бавовну» в Криму, побачили салюти на складах окупанта й Антонівський міст.

Серпень став першим місяцем, коли окупанти не взяли жодного українського міста. Погрози й ультиматуми про денацифікацію змінилися на жести доброї волі. І ми відчули тоді: наша перемога неминуха. Вона близько. Вона буде.

І далі була осінь. І наш контрнаступ. Звільнення Ізюма, Балаклії, Куп'янська, Лимана, Херсонської області й міста Херсона. Ми бачили, як люди там зустрічали наших військових. Як берегли український прапор. Як дочекались України.

Я хочу зараз звернутися до тих, хто все ще чекає. До наших громадян, які зараз перебувають у тимчасовій окупації. Україна не залишила вас, не забула про вас, не відмовилася від вас. Так чи інакше ми звільнимо всі наші землі. Ми зробимо все, щоб Україна повернулася. А всім, хто зараз вимушено перебуває за кордоном: ми зробимо все, щоб ви повернулися до України. Щоб це стало можливим.

Ми будемо боротися і повер-

тати кожного нашого полоненого. І лише це все разом буде перемогою.

Ми бачимо її навіть у темряві. Попри постійні масовані ракетні удари й відключення електроенергії. Ми бачимо світло цієї перемоги.

У спогадах про перші відчуття 24 лютого 2022 року люди називають шок, біль, невизначеність. Через рік після повномасштабного вторгнення віра в перемогу становить 95%. Головна емоція, яку ми відчуваємо, думаючи про Україну, – це гордість.

За кожного українця, кожную українку. Гордість за нас. Ми стали одним великим військом. Ми стали командою, де хтось знаходить, хтось пакує, хтось привозить, але всі – донатають.

Я дякую нашим людям, дякую нашій багатомільйонній армії волонтерів і небайдужих громадян, які можуть зібрати й дістати все необхідне.

Ми стали одним цілим. Наші журналісти й медіа єдиним фронтом воюють проти брехні та паніки.

Ми стали однією родиною. Серед нас більше немає чужих чи незнайомих. Українці сьогодні – це всі свої. Українці прихистили українців, відкрили свої домівки й серця для тих, хто був змушений рятуватися від війни.

Ми витримуємо всі погрози, обстріли, касетні бомби, крилаті ракети, дрони-камікадзе, блекаут, холод. Ми сильніші за це.

Це був рік стійкості. Рік небайдужості. Рік мужності. Рік болю. Рік надії. Рік витримки. Рік єдності.

Рік незламності. Лютій рік незламності.

Його головний підсумок – ми вистояли. Ми не зазнали поразки. І зробимо все, щоб цього року здобути перемогу!

Слава Україні!

24.02.2023

Міжнародна федерація журналістів призупинила діяльність російської Спільки журналістів

Причина – діяльність Спільки на окупованих територіях України. Рішення федерації ухвалене після того, як Спілька журналістів Росії відмовилася переглянути своє рішення про створення відділень у чотирьох тимчасово окупованих Росією регіонах.

МФЖ призупинила діяльність Спільки журналістів Росії до наступного з'їзду, що відбудеться в 2026 році. І повне виключення профспілки країни-агресора, а не просто призупинення, є лише питанням часу.

У травні 2022 року об'єднання українських медіа, журналістів та громадських організацій «Медіарух» звернулось до МФЖ із закликом виключити з її лав Союз журналістів Росії як структуру, що повністю залежить від російського диктаторського режиму. У червні конгрес МФЖ ухвалив резолюцію із засудженням російської дезінформації щодо війни проти України. У січні Виконавчий комітет МФЖ ініціював офіційний процес виключення зі свого складу Спільки журналістів Росії.

У Києві дерусифікувала ще 31 вулицю

Депутати Київради перейменували ще 31 вулицю, провулок, проспект та бульвар, назви яких пов'язані з росією та радянським минулим

Зокрема, перейменували проспект Перемоги. Йому повернули історичну назву – проспект Берестейський. А площа Перемоги тепер називається Галицькою (їй також повернули історичну назву). Провулок Мічуріна у Печерському районі перейменували на провулок Болсуновський, Брест-Литовське шосе у Святошинському районі – на Берестейське шосе. Вулицю Петрівську у Шевченківському районі – на вулицю Вознесенський Яр. У столиці вже перейменували 268 міських об'єктів.

Російські олігархи несуть великі збитки

За рік великої війни Росії проти України 23 російські мільяртери, які входили до 500 найбагатших людей світу, втратили 67 мільярдів доларів або 20% від своїх сукупних статків. Про це повідомляє Bloomberg.

Найбільше втратив Олексій Мордашов, основний власник ПАТ «Северсталь», одного з найбільших виробників сталі в Росії: його статки скоротились на 6,7 млрд дол. З оцінкою в 19,8 млрд дол він все ще залишається четвертою найбагатшою людиною в РФ.

Другий за величиною падіння – інший металургійний магнат Володимир Лісін. Голова правління ПАТ «Новолипецький металургійний комбінат» за минулий рік втратив 5,8 млрд дол, скоротивши статки до 20,5 млрд дол.

Санкції зачепили й інші больові точки. Зокрема, Роман Абрамович був змушений виставити на продаж своє дороге майно в Лондоні, включно з футбольним клубом «Челсі». У квітні Іспанія за розпорядженням США конфіскувала 78-метрову суперяхту Віктора Вексльберга на суму 90 мільйонів доларів США. Також нещодавно влада США розшукувала предмети мистецтва, які купували або продавали надбагаті російські магнати.

Візит Президента США Джоозефа Байдена в Україну

1 «Що ми маємо зробити, щоб зупинити війну, щоб мати успіх у цій війні, зробити Україну ще сильнішою, та як перемогти цього року», – розповів він.

Зі свого боку Джоозеф Байден відзначив важливість своєї присутності сьогодні в Україні, яка демонструє підтримку з боку США незалежності, суверенітету й територіальної цілісності Української держави.

«Я думаю, що було б критично важливим не залишити жодного сумніву в тому, що США підтримують Україну в її війні проти жорстокої агресії», – зазначив лідер Сполучених Штатів.

Президент США зауважив, що радий знову відвідати Київ.

«Багато що змінилося з часу останньої поїздки. Сталися жакливі речі, вторгнення, але водночас українці проявили себе так, як дуже мало народів проявляли себе будь-коли у своєму захисті. І вони допомогли нам досягнути значення демократії», – зазначив Джоозеф Байден.

Він також переказав вітання від членів Конгресу. За словами Джоозефа Байдена, на них справив сильне враження нещодавній виступ Володимира Зеленського у Конгресі.

Президент США розповів про намір обговорити, як Сполучені Штати та союзники можуть найефективніше допомогти Україні в боротьбі за свободу та незалежність.

Лідери України та США вшанували пам'ять загиблих українських захисників та відвідали Свято-Михайлівський Золотоверхий монастир

Володимир Зеленський і Джоозеф Байден відвідали Свято-Михайлівський Золотоверхий монастир у Києві.

Глави держав ознайомилися з історією храму та його функціонуванням у часи російського вторгнення.

Президенти України та США також поклали квіти до Стіни пам'яті загиблих за Україну, розташованої біля Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря.

Володимир Зеленський і Джоозеф Байден ушанували пам'ять українських героїв хвилиною мовчання.

Маємо зробити так, щоб саме цей рік став роком перемоги – Президент України за результатами перемовин із Президентом США в Києві

Президент України Володимир Зеленський заявляє, що його переговори з Президентом Сполучених Штатів Америки Джоозефом Байденом у Києві були важливими та змістовними, а їх результати будуть відчутні на полі бою – у посиленні українських воїнів та в деокупації територій.

«Щойно ми провели переговори з паном Президентом Сполучених Штатів у форматі тет-а-тет і в розширеному форматі, і це була розмова, яка справді наближає нашу спільну перемогу в цій війні. Ми можемо й маємо зробити так, щоб саме цей, 2023-й рік став роком перемоги», – заявив Президент України на зустрічі з представниками ЗМІ за результатами переговорів із Джоозефом Байденом у Києві.

Володимир Зеленський наголосив, що ця неспровокована й злочинна війна Росії проти України, всієї Європи та демократичного світу має завершитись очищенням української землі від російської окупації та твердими гарантіями довготривалої безпеки як для нашої держави, так і для Європи та світу.

«Саме зараз і саме в Україні вирішується доля міжнародного порядку, заснованого на правилах – the rules-based world order. Ми разом із паном Президентом Байденом, із нашими союзниками та партнерами маємо й надалі робити все можливе, щоб демократичний світ переміг у цій історичній битві», – переконаний Глава Української держави.

Володимир Зеленський відзначив незмінну увагу Джоозефа Байдена до українського народу та держави.

Він зауважив, що це перший за майже 15 років візит Президента США в Україну, який та-

кож є найважливішим візитом за всю історію українсько-американських відносин «Тому що цей період – найскладніший, коли наша держава б'ється за свою свободу та свободу для всіх європейців, для всіх людей вільного світу. І це свідчить, яких великих результатів ми вже досягли і яких історичних результатів можемо досягти. Але лише разом – з усім світом, з Україною, зі Сполученими Штатами Америки, з усією Європою», – наголосив Президент України.

За його словами, переговори в Києві були важливими та змістовними, а їх результати будуть відчутні на полі бою – у посиленні українських воїнів та в деокупації територій.

«Рішення Сполучених Штатів щодо Abrams для України заклало основу для танкової коаліції. Історично важливим є наш прогрес у питаннях щодо протиповітряної оборони, і Patriot для захисту наших міст – це фундаментальне посилення. Ми обговорили сьогодні також питання далекобійної зброї та зброї, яка може постачатися в Україну, і до цього її не було. Це дуже важливо. Пане Президенте, я знаю, що очікується потужний пакет оборонної підтримки для України. І саме зараз такий вагомий пакет є однозначним сигналом, що у російських спроб реваншу не буде шансів», – заявив Володимир Зеленський.

Під час зустрічі лідери також підтвердили спільне бачення подальшого розвитку подій і перспектив у війні, яку розв'язала Росія.

«Ми скоординували подальший тиск на державу-терориста. Працюємо разом над

посиленням санкцій проти Росії як на двосторонньому рівні, так і в межах «Групи семи». Фактично маємо спільний погляд на зміст багатьох пунктів нашої формули миру. Її безпекові елементи, завдання відновити повну силу Статуту ООН, захистити міжнародний порядок, заснований на правилах, – це спільне завдання всіх країн, які зацікавлені в міжнародній безпеці», – зазначив Президент України.

Зі свого боку Президент США Джоозеф Байден нагадав, що рік тому, після початку повномасштабної агресії Росії, Володимир Зеленський попросив його згуртувати лідерів зі всього світу на підтримку України.

«Тієї темної ночі рік тому світ готувався до можливого падіння Києва. Але минув рік, а Київ стоїть. І Україна стоїть, і демократія стоїть. І Америка стоїть із вами, і весь світ допомагає вам», – сказав Джоозеф Байден.

Він відзначив, що всі українці, навіть діти, намагаються робити свій внесок у боротьбу за свою свободу.

«Це найбільша сухопутна війна у Європі за три чверті століття, і ви перемагаєте. Попри інші думки чи прогнози ви перемагаєте, ви й далі це робите», – наголосив Президент США.

Джоозеф Байден заявив, що така агресія становить загрозу для всіх. Саме тому була сформована міжнародна коаліція, і понад 50 держав надають Україні гуманітарну, економічну та військову підтримку.

Крім того, Президент Сполучених Штатів повідомив про оголошення найближчим часом нових санкцій, спрямованих на недопущення обходу чинних санкційних механізмів.

Джоозеф Байден зауважив, що нині Президент та всі громадяни України щодня нагадують світові, що означає мужність і хоробрість.

«Це справді вражає, нагадує нам, що свобода не має ціни. Вона безцінна, і за неї варто боротися стільки, скільки буде потрібно. І саме стільки ми залишаємося з вами», – запевнив Президент США.

За повідомленням офіційного Інтернет-представництва Президента України

Рік тривалістю в життя

Позаду перша річниця масштабного російського вторгнення в Україну. Дванадцять місяців, що вмістили більше драматизму, ніж усе наше попереднє життя.

24 лютого 2022 року майже ніхто не припускав, що повномасштабна війна триватиме й за рік. Подібних сподівань не плекали ані в Москві, ані у Вашингтоні, ані в Брюсселі, ані в Києві.

Як відомо, кремлівські стратегії готувалися захопити українську столицю за три дні та створити маріонетковий окупаційний уряд. Західні експерти малювали приблизно такий самий сценарій.

Однак українці, які вірили в свою країну, теж не вірили у затяжну війну. Спершу вважалося, що режим Путіна, який загрузнув у шаленій авантюрі, дуже скоро зазнає краху.

На самому початку вторгнення ідеалісти чекали на масові протести російського населення, а прагматики – на бунт незадоволених еліт, переворот у Кремлі та фізичне усунення Путіна. Та склалося не так, як гадалося.

Напевне, це найголовніший підсумок останніх дванадцяти місяців. Усі учасники військового протистояння виявили більшу витривалість, ніж можна було б очікувати 24.02.2022. Це стосується й України, і колективного Заходу, і, на жаль, Росії.

Надто багато було сказано й написано про українську незламність, продемонстровану протягом року повномасштабної війни. Повторювати одній й ті самі пафосні фрази – зайве.

Достатньо буде зазначити, що неймовірна стійкість України ста-

ла відкриттям не лише для наших ворогів та наших друзів, але частіше й для нас самих.

Занадто багато того, що до 24 лютого 2022 року здавалося добре знайомим, постало в геть-чисто новому світлі.

Напевно, найяскравішим прикладом буде президент Зеленський, який до великої війни скидався на типового шоумена, який майже випадково опинився на Банковій; а тепер став моральним лідером усього вільного світу.

Однак метаморфоза, що спіткала Володимира Олександровича, аж ніяк не є унікальною. Сотні тисяч його співгромадян виявили в собі якості, про які й гадки не мали.

Рік тому дехто з нас і припустити не міг, що зможе місяцями жити під акомпанемент повітряної тривоги та регулярних ракетних атак. Але зараз ці люди все ще живуть і працюють в Україні.

Інші не вірили, що їм не забракне рішучості полишити свій дім та оселитися з дітьми в іншій країні. А тепер вони перебувають у Варшаві чи Кракові, в Берліні чи Лондоні, в Південній Європі чи Скандинавії.

А треті не мали жодного військового досвіду й були абсолютно мирними людьми. А сьогодні вони тримають оборону в Бахмуті, Вугледарі та Авдіївці.

У минулому житті українське суспільство не було готове до затяжної повномасштабної війни. До лютого минулого року Україна зaledве скидалася на країну-фортецю чи країну-переможницю. Але вона змогла стати такою після 24.02.2022, попри скептицизм багатьох спостерігачів.

Очікування скептиків не ви-

правдала не лише наша країна, а й її іноземні партнери. Президент Байден відзвітував про західні успіхи під час історичного візиту в Київ 20 лютого:

«Коли Путін розпочав своє вторгнення майже рік тому, він гадав, що Україна слабка, а Захід розділений. Він думав, що може нас переграти. Але він жорстоко помилився. За останній рік США створили коаліцію країн від Атлантики до Тихого океану, щоб допомогти захистити Україну за допомогою безпрецедентної військової, економічної та гуманітарної підтримки, і ця підтримка триватиме».

Дійсно, за усіх вітчизняних претензій до колективного Заходу слід визнати, що за цей рік він показав себе з найкращого боку. Протягом дванадцяти доленосних місяців справжньої «зради» так і не відбулося.

Європі та США вдалося подолати невіру в Україні, встати перед російським енергетичним шантажем, вилікуватися від надмірної схильності до компромісів та від недоречного пацифізму.

Чимало західних гравців перетворилися на протилежність себе самих з нещодавнього минулого. Хто міг уявити, що Фінляндії, яка десятиліттями залишалася «фінандизованою» та лояльною Москві, заманеться терміново вступити до НАТО?

Хто міг подумати, що Еммануель Макрон, який щосили намагався домовитись із Путіним про мир, стане першим, хто надасть Україні танки західного зразка?

І хто міг уявити, що Німеччина, яка ще нещодавно імпортувала 55% природного газу з Російської

Федерації, повністю відмовиться від російських енергоносіїв?..

Росія багато років підсаджувала Європу на газову голку, та лишень за один-єдиний рік цю залежність вдалося подолати.

Кремль роками наповнював західний політикум власними агентами впливу, але протягом одного року вони перетворилися на купку маргіналів.

Москва роками заохочувала на Заході безхребетність та опортунізм у дусі 1970-х, але одного року вистачило, щоб ми побачили інший Захід – стійкий, рішучий, такий, що примушує нас згадати початок 1980-х.

На жаль, у цій бочці меду також є ложка дьогтю: стійкість путінської Росії також виявилася вищою, ніж очікувалося. І річ не лише в тому, що російська економіка не розвалилася в перші ж місяці війни, а Путіна не скинули кремлівські змовники. Важливіше інше.

Всього лише рік тому здавалося, що сучасна Росія здатна вести війну тільки у форматі реаліті-шоу, коли абсолютна більшість населення не втягнута у воєнні дії і спостерігає за тим, що відбувається, з диванів. Зрештою, одна річ – волати «Можемо повторити!», сидючи вдома й насолоджуючись благами 21 століття, і зовсім інша – самому опинитися на фронті.

Війнам-шоу були вторгнення в Грузію в 2008 році, в Україну в 2014-му, в Сирію в 2015-му. На думку московських стратегів, таким самим шоу мала стати і військова кампанія 2022-го.

Навіть після зриву бліцкригу Кремль намагався залишити своїх підданих у ролі простих вболіваль-

ників і до останнього утримувався від мобілізації. Але коли російського обивателя все ж таки довелося піднімати з дивана, режим впорався з цим завданням.

Компромісним рішенням стала мобілізація, оголошена за відкритих кордонів. Таким чином російська влада запровадила негласний майновий ценз. Розбещеному середньому класу, який не бажав іти в окопи, було дозволено втекти за кордон – замість того, щоб залишатися в РФ і стати потенційним джерелом невдоволення.

Випустивши з країни тих, кому вдалося втекти в XXI століття, Кремль залишив у своєму розпорядженні найбідніших, найпасивніших і найзабитіших – ідеальних кандидатів на роль гарматного м'яса. Як виявилось, з таким контингентом цілком можливо вести велику війну за зразками XX століття.

Залучивши всі доступні ресурси, Росія не в змозі домогтися перемоги для себе. Але вона здатна значно підвищити ціну перемоги для України та колективного Заходу. Сподіваючись, що якоїсь миті ця ціна виявиться завищеною для Києва, Вашингтона та Брюсселя.

Однак кремлівські розрахунки навряд чи виправдають себе. Достатньо згадати, що в минулому житті немислимою виглядала й ціна, яку вже сплатили Україна й українці. Хоча від цього минулого життя нас відокремлюють лише дванадцять календарних місяців.

Михайло ДУБІНЯНСЬКИЙ
«Українська правда», 25.02.2023
Pravda.com.ua

За всі роки існування Головного управління розвідки Кирило Буданов, який обійняв цю посаду в серпні 2020-го, є найбільш медійним очільником цієї структури Міноборони.

Інтерв'ю головного розвідника розтягують на цитати стрічки новин, до його прогнозів прислухаються.

«Українська правда» зустрілася з Будановим у день, коли російський президент Володимир Путін виголошував двогодинну промову перед Федеральними зборами.

В інтерв'ю УП Кирило Буданов пояснив, що означає анонс Путіна про призупинення участі РФ у договорі про стратегічні наступальні озброєння, поділився, чому Росія хоче якомога швидше закінчити війну, що відбувається з їхнім наступом, та розповів, коли очікувати на наш контрнаступ.

Також Буданов відповів на запитання про конфлікти в російському військовому керівництві, підготовку «вагнерівців», про роль Медведчука у Москві, та співпрацю оточення Путіна з ГУР.

І звичайно ж, ми спробували розібратися, як у січні 2023 року керівник ГУР ледь не став міністром оборони.

«Росія зараз не може задовольнити свої збройні сили звичайним озброєнням – куди вже лізти у високотехнологічне?»

– Ми записуємо це інтерв'ю після виступу Володимира Путіна перед Федеральними зборами. На вашу думку, яка була кінцева мета цього звернення?

– Я вам відповім питанням на питання, як то кажуть по-нашому: а яка кінцева мета всього того, що вони зараз роблять? Чи є взагалі ця мета?

Дивіться, чи є кінцева мета в їхньому розумінні? Чи існує вона взагалі навіть в їхніх головах? Це питання суто риторичне.

Цей захід був анонсований заздалегідь, тому вони не могли вже від нього відійти.

Вони мали щось сказати своєму соціуму в річницю великої війни. Вони – це я маю на увазі умовний Путін з компанією тому самому умовному народу на умовній Росії. Це мало бути.

Оскільки казати про щось конкретне привід особливо не знайшли, вони були змушені з пустого в порожнє переливати.

– Були дві години історичного екскурсу, щоб вплинути на уявлення російського народу. Хіба ні?

– А до чого лекція підвела? Розумієте, лекція завжди має до чогось підвести аудиторію, яка її слухає. А до чого підвели? Ну, ні до чого. Ось війна, вона триває, ну і все. Це просто констатація факту.

– Як ви розумієте слова Путіна про те, що Росія припиняє участь у договорі про стратегічні наступальні озброєння? Що це означає?

– Це чергова спроба маніпуляції і, на жаль, вже звичного для всіх ядерного шантажу світу. Наголошую: не України, а намагання ядерного шантажу світу.

В теперішній ситуації по факту що це може означати? Нічого. Тому що оборонно-промисловий комплекс Російської Федерації зараз не здатний виробляти в достатній кількості прогресивні зразки ракетного озброєння, особливо стратегічного й оперативно-тактичного призначення.

Тобто якщо б така заява була зроблена десь навіть до 24 лютого 2022 року – то так, тут можна було б серйозно задуматися.

Але цей рік повномасштабної війни повністю зруйнував усю віру світової спільноти в потужність оборонно-промислового комплексу Російської Федерації.

Кирило Буданов: У нас є всі шанси для закінчення війни перемогою цього року

Чи можуть вони виробити, скажімо, якийсь дослідний зразок чогось? До прикладу, оперативно-тактичної ракетної зброї чи стратегічної зброї середнього радіусу дії? Адже коли вони згадують такі речі, зазвичай говорять про балістичні ракети з дальністю пуску в районі п'яти тисяч кілометрів. Ну, теоретично можуть виробити одну-дві.

А що далі? Якщо піти в гонку подібних озброєнь, у Росії немає навіть теоретичного шансу змагатися із Заходом. Вони зараз не можуть задовольнити свої збройні сили звичайним озброєнням – куди вже лізти у високотехнологічне?

«Вагнерівці» діють більш рішуче, хоч і сформовані із зеків»

– Дуже часто в суспільстві говорять про російську армію принизливо. Але люди, які воюють в окопах, кажуть, що ворог у нас досить лютий. Цікава ваша оцінка російської армії.

– Тут не може бути одностайної відповіді, тому що вона різна.

Як порівнювати підрозділ територіальних військ, сформований із мобілізованих, і, скажімо, елітний підрозділ повітряно-десантних військ або підрозділ приватної військової компанії «Вагнер»?

– Давайте поділимо. Як воює ПВК «Вагнер» і як воюють мобілізовані?

– Це небо і земля. «Вагнер» в усьому вищий. На жаль, це правда.

Так, їхні штурмові загони зазвичай сформовані із зеків, але командують ними досить фахові колишні військові. І вони діють рішуче, досить потужно.

Незважаючи на втрати, вони метр за метром потрошку просуваються вперед. І вони насправді єдині, кому це вдається.

– За рахунок чого вони вмотивовані?

– Певна їхня категорія, досить невелика – це якраз ті, які багато років у ПВК провели. Вони навіть внутрішньо мотивовані, в них є певний кодекс, можна так сказати.

А 90% – це зеки, які мотивовані виключно страхом. У них наказ наступати – вони наступають. Якщо зек не буде наступати, його просто стратять. Це все у них робиться доволі публічно.

Тими чи іншими методами якось у них це працює, на жаль.

– Скільки «вагнерівців» воюють зараз проти нас?

– В активних бойових діях до 10 тисяч.

– Росія мобілізувала сотні тисяч людей восени...

– Вони мобілізували 316 тисяч. І мобілізацію вони не припиняли – ще раз хочу це повторити. Прихована мобілізація продовжується станом на зараз.

– Як мобілізовані воюють у порівнянні з «Вагнером»?

– Без особливої підготовки, з тим, що дали, з тим, що знайшли десь. Такий і результат.

«Росія планує невеликий ракетний удар»

– Вам відомо, що відбувається в Кремлі напередодні 24 лютого? Умовно кажучи, Путін кричить на всіх, що йому треба швидко результат?

– Знаєте, він кричав раніше. Зараз це вже така констатація: «Мені потрібно хоч щось, ну хоч вийдіть на адмінкордони Донецької і Луганської областей».

– Ми знаємо любов Російської Федерації до символізму стосовно дат. І, очевидно, багато українців переживають, що на 24 лютого Росія може зробити якусь гучну провокацію. Чи готується щось неочікуване?

– Давайте так: нічого незвичайного не буде. Звичайні намагання... Планується невеликий ракетний удар.

– На 24 лютого саме?

– 23 – 24 – у них дві дати. Повірте мені, ми так пережили уже більше 20 разів.

– Вони зараз по-іншому комбінують свої обстріли. У них з одного боку шахеда летять, з іншого боку ракети, і ще так звані повітряні кулі відволікають наше ППО...

– Це вже досить старі методи. А що у них може бути нове?

– Тоді запитаю про 14 січня 2023-го. Того дня у кількох районах Києва були прильоти. Сигнал тривоги увімкнули лише після того, як ракети вже прилетіли. Чи правильно розумію, що тоді росіяни застосували якийсь новий вид озброєння?

– Це був експериментальний пуск ракети. Наскільки я пам'ятаю – це 48Н6ДМ пускової С300 (ракета, що має дальність ураження цілей до 250 км і швидкість 2,5 км/сек – УП).

Вони стояли в Брянській області і це був один з перших зафіксованих таких дослідних пусків. Я підкреслюю, що це дослідні пуски.

– Таких пусків може бути багато?

– Станом на зараз – ні. Це проблема Російської Федерації – вони так само, як і багато інших пострадянських країн, не можуть виробляти в достатніх обсягах зразки озброєння. Штучні екземпляри – будь ласка. А от серію – важко.

Там же з російського, по суті, лише корпус, вибухова речовина, програмне забезпечення. Все інше вироблене точно не в Росії.

Є така програма у них – паралельний імпорт. По суті, це узаконена контрабанда.

– Умовно кажучи, через Африку?

– Так. У багатьох випадках, коли ви тримаєте чіп, то це просто чіп. Коли ви монтуєте його в єдину систему, це стає системою озброєння. Тобто контроль таких елементів – важке завдання для всього світу.

Ви не можете проконтролювати, що, до прикладу, фірма X придбала в Чехії якісь контролери виробництва Японії, а потім через умовну третю країну продала четвертій, а з четвертої без проходження митного контролю воно заїхало в Росію. Але їм значно ускладнили ці всі процеси. Тому вони не можуть виробляти озброєння в достатніх кількостях.

«У РФ розуміють, що чим довше це буде тривати, тим більше й швидше прийде повна руйнація»

– Перед записом інтерв'ю ми почали говорити про наступ Росії. І ви якось дуже спокійно про це говорите, мовляв, наразі не бачите у них потенціалу для великого наступу. При цьому раніше ви говорили, що навесні будуть тяжкі бої. То що відбуватиметься весною?

– Весною буде дуже багато подій, які, можливо, будуть визначними в цій війні.

– Давайте розкладемо історію. До чого готується Росія на весну?

– До виконання задачі номер один. Тобто до 31. 03. 2023 – це черговий в них дедлайн – вийти на адмінкордони Донецької і Луганської областей.

– У Бахмуті зараз дуже гаряче. Вони намагаються зайти у місто зі сходу і півночі. Яка зараз там ситуація?

– Наразі більше з півночі. Я б це більше назвав приміські бої. Але в реальності – це переважно приватний сектор.

– Ми маємо силу втримати Бахмут?

– Ну, як ви бачите, Бахмут як стояв, так і стоїть.

– У Бахмуті ми втрачаємо величезні ресурси, насамперед людські. Можете пояснити для аудиторії, чим Бахмут для нас є стратегічно важливим?

– (Дратується) Знаєте, мені таке питання нещодавно задав один журналіст. Я перервав запис і відповів йому, що думаю. І не думаю, що це буде порушувати якусь етику.

Давайте гіпотетично, без прив'язки до країни. До прикладу, уявімо, що я на цій самій посаді у Франції. І от чиїсь війська штурмують умовне місто Марсель.

Ну і ви б мені сказали: «Нащо ми це робимо, давайте просто його здамо, скільки ж людей там знищили»...

– Вибачте, але я не запитував, нащо ми це робимо. Прошу пояснити, чому Бахмут є стратегічно важливим у цій битві.

– Стратегічно важливий кожен міліметр нашої Батьківщини, і це треба зрозуміти.

Я казав багато разів, знову ж вам повторюю, що кожен втрачений метр ситуативно, можливо, врятує життя одному-двом бійцям.

Але от при поверненні цього метра – це забере життя у десятки бійців.

– Тобто треба втримати, тому що повертати буде в рази важче?

– Класична тактика каже, що у тих, хто наступає, має бути мінімум трикратна перевага сил, а на ділянках прориву – семикратна.

– Чи правильно я розумію, що Росія все-таки намагається затягнути війну на роки?

– Ні, абсолютно не так. От рівно навпаки. Росія всіяко намагається, наскільки можливо швидше закінчити війну. Але їхній військовий блок все ще намагається довести, що «ми зможемо, давайте вже обмежимося Донецькою і Луганською областями, але ми точно це зробимо, і зупиняємо».

Там є певна кількість людей, які вважають, що затягування конфлікту йде на руку Росії. А є певна кількість людей, яка вважає, що це йде на руку Україні.

Проблема в тому, що насправді, хоча я не навиджу цих всіх москалів, але там теж є недурні хлопці і дівчата. І вони чітко розуміють, що часу немає ні в кого. Чим довше це буде тривати, тим більше й швидше прийде повна руйнація і збройних сил, і економіки.

– Кожного дня західні партнери погоджуються переджувати нам все більше й більше нової зброї: танки, БМП, артилерія і так далі. Ці поставки вже йдуть?

– Так, вони реально надходять.

– З того, що вже є і має прийти в Україну, нам вистачає на контрнаступ?

– (Посміхається) Провокативне питання. Це точно те, що нам необхідно для успішних дій проти загрозника. Чи потрібно нам більше зброї? Потрібно.

Всі це розуміють і, в принципі, абсолютно відверто про це говорять.

– Раніше ви казали, що він планується навесні. Все йде за планом?

– Плюс-мінус, так.

«Готовий допомагати Пригожину і Шойгу знищувати один одного»

– Ми говорили про «вагнерівців». Останніми тижнями ми бачимо публічний конфлікт власника ПВК «Вагнер» Пригожина з міністром оборони РФ Шойгу. Що цей конфлікт означає для нас?

– Це нам точно в плюс, скажімо так, в будь-якому випадку. Чим більше буде сварок і серйозних конфліктів у них всередині системи, тим швидше прийде наша перемога.

– Тобто нехай сваряться?

– Абсолютно. Причому готовий допомогти обом одночасно. Тільки щоб вони знищили один одного (посміхається).

– Упередньому інтерв'ю ми з вами детально говорили про Суровікіна. Він був відповідальний за великі обстріли нашої енергосистеми, ви описували його як дуже жорстоку людину. Але так сталося, що його відсунули, і місце Суровікіна зайняв Герасимов. Що там відбулося?

– Це ще один такий приклад внутрішньоособної боротьби у них.

Восени цей процес пішов. Тоді Герасимова фактично усунули, хоча він у них є другий військовий після Шойгу. Герасимов почав шукати способи, як усунути Суровікіна.

І от ближче до зими він розпочав, не побоюся такого вислову, «спеціальну операцію» проти нього. Вона включала в себе: проведення перевірок, комісій, інспекцій та доведення в правильній формі цих результатів до вищого керівництва Російської Федерації.

Вони намалювали картину, що виключно через пана Суровікіна було втрачено Херсон. Виключно через пана Суровікіна – страшенні втрати Російської Федерації. Виключно через нього з'явилася проблеми наркоманії й алкоголізму в армії.

Ну і там багато таких було прикладів. Єдине, на мій погляд, що вони реально правильно йому інкримінували, це була ненормальна витрата запасів ракет.

Насправді було доведено майже до нуля по всіх категоріях ракетного озброєння. Словом, так Герасимов повернув собі позиції.

Кирило Буданов: У нас є всі шанси для закінчення війни перемогою цього року

4 «3 головою СБУ Малюком ми обговорювали кейс Кіреєва»

– Хочу перейти на тему переговорів. Я розумію, що зараз офіційних переговорів України і Росії немає...

– І не може бути.

– Російські медіа і зараз доволі часто згадують про Романа Абрамовича в контексті обміну полоненими та зернової угоди. Він залишається посередником між Києвом та Москвою?

– Яким посередником, якщо перемовин немає?

– В політиці зазвичай все одно існують тіньові контакти. Хіба неформального спілкування з росіянами через Абрамовича немає?

– Мені про це достовірно не відомо.

– Коли ми говоримо про переговори, не могу не згадати про Дениса Кіреєва. Він входив у склад офіційної делегації України, але 5 березня його вбили. Ви коментували, що Кіреєв був штатним працівником ГУР...

– Я вже публічно відповів на всі питання. Можу лише сказати, що все на стадії розслідування. Давайте дочекаємося результатів.

– Ви публічно говорили, що його вбили в автомобілі СБУ, і знаєте, хто це зробив. Людина, яка це зробила, продовжує працювати в Службі?

– Слухайте, я ж не є працівником Служби безпеки.

Єдине, що могу сказати, що інформаційний сплеск відбувся. Це гарантія того, що розслідування колись закінчиться, бо поховати його неможливо.

– Ви зустрічалися з керівником СБУ Малюком. Чи на тій зустрічі обговорили кейс Кіреєва?

– Звичайно, ми з ним проговорили питання, яке тоді було на перших шпальтах у всіх медіа.

Ми чудово з ним порозмовляли про те, що давайте не розпалювати ворожнечу серед наших організацій і служб, бо нам є чим займатися.

– Чи є конфлікт між контррозвідкою СБУ та ГУР?

– Ми з паном Малюком говорили про те, що такого не може бути. Ми працюємо на єдину державу Україна. І в стані війни це взагалі нонсенс якийсь. Це нерально, так не може бути.

Ми з керівником СБУ зробили всі висновки, публічно все сказали.

Триває слідство, воно розставити всі крапки.

«В адміністрації президента РФ до Медведчука прислухаються»

– Нещодавно працівник української розвідки Андрій Черняк офіційно заявив, що найближче оточення Путіна співпрацює з ГУР. Це було ІПСО для росіян чи правдива інформація?

– Це було питання, яке поставив представник преси. Він на нього отримав абсолютно пряму відповідь. Не розкрили ні прізвищ, нікого. Зрозуміло, і вам я теж їх не назву.

– Чи багато агентів ГУР в оточенні Путіна?

– Про кількість теж не скажу. Вони є.

І оскільки ситуація в Російській Федерації насправді погіршується з кожним днем, то знаходити людей, які йдуть на співпрацю, кожен день стає все легше.

– Яка мотивація найближчому оточенню Путіна співпрацювати з вами?

– Можливість нормального існування в майбутньому. Це не буде, я думаю, великою таємницею для вашої аудиторії, що у нас тісні взаємовідносини з багатьма країнами світу.

– Яка гарантія, що вони вас не обманюють?

– Ну це ж дуже легко перевіряється. Ми віримо не словам, а лише фактам. Якщо людина каже, що завтра піде дощ, а дощ не пішов. Але він каже: «Помилився, от післязавтра точно буде». А післязавтра він теж не пішов. Можливо, він помилився, але в такому випадку, чи буде довіра такій особі? Ні, не буде. Це алегорична відповідь на ваш запит.

– У Москві перебуває ще один персонаж – це Віктор Медведчук. Що він зараз там робить?

– Він намагається нав'язати себе як суперексперта з українського питання і повернутися в обійму активних діячів з боку Російської Федерації. Намагається розробляти якісь концепції вирішення питань з Україною.

Працює великою командою, це всі його знайомі, які в різний час тікали з території України в Росію.

– Можете прізвища називати?

– Прізвища ці відомі, повторюватися немає сенсу. Наприклад, є такий пан Єрмолаєв (український політтехнолог – УП).

Він насправді не дурна людина. Проте чи може він створити щось, не кажу позитивне чи негативне, а щось реальне? Ось питання саме в цьому.

– Секретар Ради національної безпеки Олексій Данілов заявив, що Медведчук готує для РФ якусь концепцію поділу України. Ви це підтверджуєте?

– Я про це й говорю. Медведчук разом з людьми, яких він хоче показати як суперекспертів з питань України, намагається виробляти різні концепції.

– Хто до нього прислуховується?

– До нього там прислуховуються, тому що з розумінням України у них погано. Вони чіпляються за будь-яку соломинку. Їм потрібна хоч якась надія: давайте слухати – он людина, можливо, розумні думки висловить.

Не буду називати прізвища, але певна категорія з адміністрації президента Російської Федерації прислуховується до його думок. Він не командує там, це не так. Але прислухаються.

– Сергій Кірієнко, наприклад, слухає його?

– Обмін думками там існує.

«Я хочу виконувати ті завдання, які мені ставлять»

– Не можемо обійтися без політичних питань. Кілька тижнів тому голова фракції «Слуга народу» Давид Арахамія у своєму telegram повідомив, що Кирило Буданов очолить Міністер-

ство оборони, а Олексій Резніков йде працювати в Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості. Згодом той же Арахамія поінформував, що найближчим часом ніяких звільнень і переводів по міністерствах не буде. Що відбувається?

– Романа, по-перше, це з якого переляку висловлювання певних людей у своїх – я без образ – твітерах, фейсбуках, інших соцмережах стали офіційною інформацією?

– Це ж голова президентської фракції повідомив.

– Я жодним чином не оцінюю висловлювання когось. Розумієте, офіційна інформація – це та, яка доведена офіційними каналами.

Назвати офіційним каналом доведення інформації через ваш чи когось, до прикладу, instagram – це якось дивно.

– Ви зараз хочете сказати, що це була неправда?

– Я абсолютно не знаю. І, до речі, продовжуючи вашу думку, мушу сказати одну річ: від мене ви точно нічого не чули.

– Президент вам пропонував піти працювати в Міністерство оборони?

– Давайте так: виходячи з посади, на якій знаходжуся, зі зрозумілих причин не могу коментувати ті питання, які я обговорюю з тими чи іншими державними функціонерами і в першу чергу з першою особою держави.

– Щоб поставити крапку у цій темі: міністром оборони ви хочете бути?

– Я хочу виконувати ті завдання, які мені ставлять. І, в принципі, завжди це роблю з натхненням.

– Ви не відповіли ні так, ні ні.

– Це кожен зрозуміє, як хоче (посміхається).

«Інколи бувають не зовсім успішні операції, але в яких, як то кажуть, є краса гри»

– Хто для вас найбільший герой за цей рік повномасштабної війни?

– Ви здивуєтесь, але героєм у мене є. Це український народ.

– Якою спецоперацією ГУР ви найбільше пишаєтесь?

– (Замислюється). Максимально важке питання. Розумієте, я пишаюся будь-якою успішною операцією.

Інколи бувають не зовсім успішні операції, але в яких, як то кажуть, є краса гри.

Буває й таке інколи. Я ж не кажу, що в нас тут всі супермени, які тільки перемагають. На жаль, це не так. Тому ухилився від відповіді.

– Ви неодноразово говорили, що до кінця літа цього року ми вийдемо на кордони 1991 року і війна закінчиться. Все по плану?

– Дасть Бог, всі шанси для закінчення війни нашою перемогою з поверненням всіх наших кордонів зразка 91-го року у нас є.

Це мої думки й оцінки. Від них я нікуди не відходжу.

Роман КРАВЕЦЬ
«Українська правда»,
23.02.2023
Pravda.com.ua

Чемпіонат України з футболу триває

Стартувала весняна частина чемпіонату України з футболу сезону 2022 – 2023 років у вищому дивізіоні – прем'єр-лізі. Попередній чемпіонат не був завершений через початок у лютому 2022 року повномасштабної війни – агресії Росії. Переможцем був визнаний «Шахтар», другим стало «Динамо».

Було ухвалено керівництвом українського футболу і держави новий чемпіонат проводити, показати, що Україна бореться і переможе. Матчі проходять в Києві і Київській та кількох західних областях. Для «Шахтаря» і «Зорі» такі «домашні» матчі в гостях – не нове: вже 9-й сезон клуби грають їх не вдома, через окупацію росіянами і сепаратистами Донецька і Луганська. Інші клуби вже призвичаїлися до такого регламенту.

Щодо незакінченого попереднього чемпіонату, було вирішено, що ніхто не вибуває в нижчий дивізіон – першу лігу. Всі 16 клубів зберегли місце в еліті. Але дві команди в цьому турнірі нині не виступають: чернігівська «Десна» і «Маріуполь». Обидві – через значні руйнування інфраструктури клубів. У Чернігові розбомблено стадіон. Маріуполь взагалі поки що окупований. Але обом командам зарезервовано місце у еліті в наступному чемпіонаті, сезону 2023 – 2024 років.

Прем'єр-лігу поповнили два лідери турніру першої ліги, на момент початку війни: «Металіст» (Харків) і «Кривбас» (Кривий Пир), команди свого часу вже грали в еліті.

Нинішній чемпіонат проходить у всіх дивізіонах, тобто також і у першій і другій лігах, іде й жіночий чемпіонат.

Ось турнірна таблиця чемпіонату у прем'єр-лізі після 15-ти турів. Деякі команди не зіграли стільки, здебільшого через перенесення матчів. То ж у першій графі – проведені матчі, далі різниця забитих і пропущених м'ячів, набрані очки.

Дніпро-1	14	31 – 10	35
Шахтар	13	29 – 11	30
Динамо	15	24 – 13	30
Зоря	15	32 – 22	28
Олександрія	13	23 – 19	24
Колос	15	14 – 18	20
Ворскла	15	18 – 20	18
Металіст 1925	14	13 – 17	18
Кривбас	15	11 – 16	18
Верес	15	17 – 20	17
Металіст	15	15 – 23	16
Рух	14	17 – 22	14
Минай	14	10 – 15	14
Інгuleць	14	12 – 18	13
Чорноморець	15	10 – 20	11
Львів	14	9 – 21	9

Це турнірна таблиця станом на зимову перерву. Коли наша газета вже була підготовлена до друку, відбулися два матчі весняної частини чемпіонату: «Олександрія» – «Металіст 1925» і «Минай» – «Шахтар». Завтра, 3 березня, пройде матч «Кривбас» – «Колос». А в наступні два дні решта матчів цього 16-го туру.

Чернігівська «Десна» в чемпіонатах України

Наш футбольний клуб, що три роки тому відзначив 60-річчя, довго виступав у чемпіонатах колишнього СРСР, правда, не в еліті, а в нижчих дивізіонах. В чемпіонаті незалежної України чернігівці понад 25 сезонів виступали теж у другій та першій лізі, довго торуючи шлях у вищий дивізіон – прем'єр лігу. Нарешті, ставши одним з переможців першої ліги сезону 2016 – 2017 років, «Десна» здобула право на підвищення в еліту. Але внаслідок бюрократичних кабінетних маневрів керівництва нашого футболу, туди не потрапила. Довелося відкласти це ще на рік. І ось за підсумками наступного чемпіонату деснянці таки пробилися у прем'єр-лігу.

Стартували в чемпіонаті 2018 – 2019 років домашньою поразкою 0:2 від діючого чемпіона «Шахтаря». Але потім було багато чудових перемог і вдома, і в гостях, у тому числі над «Динамо», «Зорею», команда постійно займала місце вгорі турнірної таблиці чемпіонатів.

Головний тренер команди Олександр Рябоконь рекордно довго, як для нашого футболу, очолює колектив, понад 10 років, вивів команду з другої ліги в першу, а з першої у прем'єр-лігу. У 2019 році він був визнаний тренером року у прем'єр-лізі. У 2020 році капітан команди, захисник Денис Фаворов визнаний футболістом року чемпіонату України, тоді ж Євген Паст визнаний воротарем року.

Загалом у чотирьох чемпіонатах, трьох повних і останньому перерваному, «Десна» провела 108 матчів. Одержала 46 перемог, було 22 нічий і 40 поразок. Забито 154 м'ячі, пропущено 133, набрано 122 очки. «Десна» відзначалася красивим атакувальним футболом, нічий не так багато, були або перемоги, або поразки, чимало забивала і пропускала.

Перерваний війною чемпіонат команда завершила теж вище середини

турнірної таблиці, на 7 місці.

З початком війни Олександр Рябоконь пішов добровольцем у Територіальну оборону, зі зброєю в руках захищає Україну. В нашій газеті у № 225, за 24 серпня 2022 року (можна почитати на сайті газети) Олександр Дмитрович розповів, що футбольний клуб «Десна» існує, просто команда поки що припинила виступи. Футболістам дали можливість доточно припинити контракти, виступали за інші українські і зарубіжні клуби. Але команда готова відновити участь в чемпіонатах. Тим більше, що на сезон 2023 – 2024 років місце у прем'єр-лізі «Десні» зарезервовано.

Звичайно, на чернігівському стадіоні ім. Гагаріна, який так називався тривалий час і, очевидно ж, буде перейменований, ми побачимо футбол не так скоро. Стадіон розбомблено в перші дні війни, бомби влучили у західну трибуну, у футбольне поле, зруйнована будівля клубу. Стадіон відбудовуватимуть на цьому ж місці наново, і вже після війни.

Але поки що наша команда могла б грати в інших містах, насамперед в Києві. «Домашні» матчі в інших містах – справа нині звична. Врешті, можна проводити матчі і на повністю оновленому перед війною стадіоні спорткомплексу «Юність», де вже грали команди першої ліги.

Не довго і зібрати склад команди. У деякого з футболістів не завершений, а просто перерваний контракти з клубом, то вони можуть повернутися з інших команд. Знайдеться і ще чимало охочих, в тому числі вихованців чернігівського футболу, грати за відомий клуб.

Питання, очевидно у фінансуванні команди. І поки що не ясно, чи буде «Десна» заявлена на наступний чемпіонат сезону 2023 – 2024 років?

Матеріали підготував
Петро Антоненко

Через майже всю Європу: з Барселони до Амстердама запустять прямі поїзди

Займається проєктом компанія European Sleeper, яка вже об'їждала Стокгольм із Гамбургом та Амстердам із Берліном.

Голландсько-бельгійська компанія European Sleeper недавно здобула підтримку від ЄС для покращення залізничного сполучення з півночі на південь. Новий нічний потяг відправиться з Амстердама ввечері та матиме зупинки, зокрема, в таких містах: Роттердам, Антверпен, Брюссель, Лілль, а наступного дня прибуде до Барселони.

Приблизний час у дорозі – менше ніж 17 годин. Проєкт запрацює орієнтовно 2025 року.

Але вже зараз European Sleeper запроваджує нове спальне сполучення між Берліном і Амстердамом з 25 травня 2023 року, із розширенням до Праги, запланованим на грудень 2023 року. Пасажири можуть скористатися послугою Берлін-Амстердам для поїздки до Лондона, Парижа, і Варшави з потрібною лише однією зміною поїзда. Ціни починаються від 49 євро за місце і до 159 євро в односпальному ліжку.

У Монпельє безкоштовний проїзд у транспорті

Планують повністю зробити це з 21 грудня 2023 року. Місцеві жителі цього міста у Франції зможуть користуватися безкоштовним проїздом у міському автобусному та трамвайному транспорті. Схема спрямована на скорочення викидів, через зменшення поїздок приватного транспорту, покращення доступності для жителів міста.

Проєкт частково почали реалізовувати ще 2020-го – тоді автобуси та трамваї зробили безплатними у вихідні. 2021-го плату за проїзд повністю скасували для молодих людей до 18-ти та літніх поза 65 років. Наразі планують зняти для всіх: і мешканців, і туристів.

Подальше розширення схеми є частиною проєкту міста на 150 мільйонів євро для мобільності з нульовим викидом вуглецю. Вона також включає інвестиції в велосипедні доріжки та створення зони з низьким рівнем викидів.

Монпельє далеко не перше місто у Франції з такою ініціативою. Французькі міста почали впроваджувати такі схеми з моменту децентралізації управління транспортом у 2015 році. Схожі схеми вже діють у 39 регіонах Франції.

Таїланд першим у світі надаватиме туристам страховку

Після запровадження туристичного збору Таїланд планує стати першою країною у світі, яка надаватиме туристам страхові поліси. Мандрівники отримають страховку від нещасних випадків та смерті. Це нововведення має підвищити серед туристів довіру до відпочинку у королівстві. Туристичний податок Таїланд запровадить з 1 червня: всі, хто прибуває через морські або сухопутні кордони, платитимуть по 150 батів, через аеропорти – по 300 батів.

Руйнівний землетрус у Туреччині та Сирії

Щонайменше 43556 людей загинули внаслідок землетрусів у Туреччині та ще понад 5,8 тисячі людей – у Сирії. Внаслідок стихійного лиха пошкоджені близько 164 тисяч будівель.

Майже через два тижні після першого землетрусу, що стався 6 лютого, з-під завалів продовжували визволяти людей. Після перших двох руйнівних землетрусів 6 лютого в Туреччині сталося ще кілька менших. Серед жертв є і українці.

У Венеції пересихають канали

Гондоли не можуть здійснювати навігацію деякими зі знаменитих каналів Венеції. Тижні сухої зимової погоди викликали занепокоєння, що Італія може зіткнутися з черговою посухою після надзвичайної ситуації минулого літа, коли в Альпах випало менше половини нормальної кількості снігу.

Попередження пролунало в той час, коли Венеція, де зазвичай найбільше турбують повені, зіткнулася з незвично низькими припливами, які унеможливають навігацію гондол, водних таксі та карет швидкої допомоги деякими з її знаменитих каналів.

Італійські річки та озера страждають

Рекордна для Азії свердловина

Представники найбільшого китайського виробника нафти і газу PetroChina заявили, що їх нафтова свердловина Pengshen-6 досягла глибини 9 026 м. У підсумку, вона стала найглибшою вертикальною свердловиною в Азії.

Свердловина-рекордсмен знаходиться в провінції Сичуань на південному заході Китаю. Через складні геологічні умови її будівництво було пов'язане з багатьма ризиками та проблемами. Свердловині довелося пройти через десять різних пластів землі. Працювати довелося при високих температурах, рівнях тиску і сірці.

Нова свердловина забезпечить підтримку надглибокої розвідки нафти і газу і закладе основу для наукових досліджень на глибині 10 000 м. Програма розвідувальних свердловин почнеться в 2023 році.

У США знайшли невідомий лист Джорджа Вашингтона

Аукціонний будинок Raab Collection, що спеціалізується на історичних документах, виставив лист на торги, стартова ціна – \$50 тисяч. Раніше лист був невідомим, зберігався в невеликій приватній колекції у сільській місцевості Західної Вірджинії.

У листі 1787 року політик пише про свою необхідність продати землю і зібрати гроші. Він почав листування з Ізраелем Шривом, полковником у відставці, який хотів використати форму кредиту, щоб купити ділянку землі площею 1 644 акри на річці Югіоген в західній Пенсільванії. Але Вашингтон наполягав на продажу землі за готівку. «Згадана вами земля справді продається. Я б волів мати змогу продати її вам за військові сертифікати, але єдина причина, чому я її продаю – це потреба в готівці. Одна чверть грошей має бути виплачена зразу, а решта – у вигляді трьох щорічних платежів із відсотками», писав Вашингтон.

Військові платіжні сертифікати були формою валюти, яка використовувалась для оплати військовослужбовцям США.

Вашингтон написав листа всього за кілька місяців до того, як прибув до Філадельфії як голова Конституційних зборів, що призвело до створення американської Конституції. За два роки, у 1789-му, він вступив на посаду першого президента країни.

«Це сильний лист, що з'явився на порозі одного з великих моментів його життя, дає нам уявлення про фінансову скруту і проблеми Вашингтона – людини, про яку ми думаємо в міфічних термінах, але насправді в нього було багато дуже людських якостей», сказав Натан Рааб, директор The Raab Collection.

Свого часу Джорджу Вашингтону належало 70 тисяч акрів землі на території семи штатів.

від гострої нестачі води, заявила екологічна група Legambiente, звертаючи особливу увагу на північ країни. У По, найдовшій річці Італії, яка протікає від Альп на північному заході до Адриатичного моря, води на 61% менше, ніж зазвичай в цю пору року.

У липні минулого року Італія пережила найсильнішу за останні 70 років посуху й оголосила надзвичайний стан в районах, прилеглих до По, на які припадає приблизно третина сільськогосподарського виробництва країни. «Ми перебуваємо в ситуації дефіциту води, який накопичувався з зими 2020 – 2021 років», пише щоденна газета Corriere della Sera.

Одне із 7-ми новітніх чудес світу

Дослідники в Мексичі виявили нову групу споруд у Чичен-Іца, відомому археологічному центрі народу майя, які, можливо, колись належали місцевій еліті. Ця знахідка є результатом роботи Національного інституту антропології та історії Мексики, урядової установи, що займається збереженням історичних пам'яток. До цього відкриття експерти не знали про жодні житлові споруди в Чичен-Іца.

Цей житловий комплекс може бути першою знайденою житловою структурою, де правитель жив з усією своєю сім'єю. Він складається з вхідної арки, а також «Будинку равликів, Будинку місяця і так званого Палацу фалосів».

Чичен-Іца вважається одним із сучасних семи чудес світу і охороняється як об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО. Це зруйноване місто майя, розташоване на мексиканському півострові Юкатан і розтягається на приблизно 10 квадратних кілометрів.

Викрадені коштовності древньої Кхмерської імперії повернуться на батьківщину

Викрадені речі належали британському контрабандисту антикваріату Дугласу Латчфорду. Експерти кажуть, що ніколи раніше не бачили більшість коштовностей і приголомшені їхнім існуванням. Колекцію таємно повернули до столиці Камбоджі, Пномпеню, і мають виставити в національному музеї країни.

Латчфорд помер у 2020 році, очікуючи на судовий процес у США. Його родина пообіцяла повернути викрадену колекцію до Камбоджі після його смерті.

Колекція містить 77 золотих та інкрустованих коштовностейми ювелірних виробів, включаючи корони, пояси та сережки. Велика чаша датується 11-м століт-

тям, схоже, що вона виготовлена з чистого золота.

Дослідники вважають, що одна з корон походить з доангкорського періоду. Ремісники

могли виготовити її приблизно в 7 столітті. Інші предмети, зокрема маленька різьблена квітка, є справжніми загадками.

Досі незрозуміло, як і коли саме викрали коштовності та як вони потрапили до Лондона. Багато з них можна порівняти з різьбленням по каменю на стінах Ангкор-Вату, що входить до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Камбоджійська влада вважає, що більшість ангкорських коштовностей ще належить знайти. Камбоджійці мають докази з електронного листування Латчфорда, що він намагався таємно продати колекцію зі складу на півночі Лондона ще у 2019 році.

Готель судиться з парою, якій два роки вдавалось жити там безкоштовно

П'ятизірковий готель Nassauer Hof у німецькому Вісбадені подав до суду на подружжя, яке протягом двох років безкоштовно в ньому жило, вигадуючи історії для отримання відстрочки оплати.

60-річний чоловік із дружиною, яких не називають із юридичних міркувань, заселились у Nassauer Hof улітку 2019 року, заплативши 5600 євро завдатку. Відтоді пара відмовлялась платити за проживання.

Під час суду співробітник готелю засвідчив, що гість уже на початку свого перебування скаржився на різні речі: нібито в його номері були таргани, волоські горіхи запліснявіли, а в дружини в салаті знайшовся черв'як.

Також обвинувачений стверджував, що хворий на рак і лікується у Вісбадені. Після цього менеджер Nassauer Hof швидко дав вказівку персоналу не звертатися до чоловіка щодо оплати. Ситуація змінилась наприкінці 2021-го, коли до роботи приступив новий менеджер.

Лише через кілька тижнів після того, як подружжя виселилось із Nassauer Hof, воно вже мешкало в іншому готелі у Вісбадені. Там їм вдалось пробути майже чотири місяці – коли чоловік відмовився платити за проживання, готель викликав поліцію.

В окружному суді Вісбадена Nassauer Hof вимагає стягнути в чоловіка майже 145 тисяч євро за проживання в готелі, а також ще понад 92 тисячі євро за «невизначені додаткові послуги».

Через свого адвоката обвинувачений заявив, що він справді жив у Nassauer Hof протягом тривалого часу й не мав можливості оплатити рахунки. Але додав, що нібито побачив «серйозні недоліки» в готелі.

Найстаріше дерево Європи зламалось від снігу

Ялина «Старий Тікко», яка росте у національному парку Фулуф'еллет у Швеції 9565 років і вважається найстарішим деревом Європи, зламалась через великі опади снігу протягом останніх тижнів. У результаті негоди дерево втратило верхівку і тепер має висоту близько чотирьох метрів замість п'яти.

Самому стовбуру «Старого Тікко» кілька сотень років, але його коріння росте вже майже десять тисяч років, через що і вважається найстарішим деревом у Європі. Науковці вважають, що за цей час рослина пристосувалась до мінливих умов довкілля й еволюціонувала з куща, який ріс близько до землі, в дерево.

Ялину шведський науковець Лейф Куллман відкрив у 2008 році. Певний час дерево вважалось найстарішим у світі, та пізніше було відкрито ще старіші екземпляри – наприклад тополі в національному парку Фішлейк у США, корінню яких вже 80 тисяч років.

Сучасна Росія є втіленням варварської дикості

Непросто знайти в історії більш давню та тривку форму поділу людей і спільнот, аніж дихотомія «цивілізація/варвари». Давні греки та римляни вважали себе втіленням прогресу і культури, а тих, кому не пощастило опинитись поза межами античної цивілізації, — неотесаними дикунами.

Фізичним втіленням цього поділу був лімес — укріплений кордон Римської імперії від Північного моря до Чорного уздовж Рейну та Дунаю, що мав захищати цивілізацію від північних та східних варварів, нагадує видання «Тиждень».

Історія лімеса має й український вимір. Останній дунайський відтинку кордону проходив нинішньою межею між Румунією та Україною. Цей, на перший погляд, дрібний сюжет історичної географії починає грати новими барвами, коли пригадати Публія Овідія Назона, одного з класиків давньоримської літератури. У перші роки нашої ери

Римський форт на Дунаї, 3D-реконструкція. Джерело: pazirik.hu | artstation.com

Овідій потрапив у неласку імператора Августа і був засланий до міста Томіс біля гирла Дунаю (сучасна Констанца в Румунії).

Марно очікуючи на добрі звістки з Риму, Овідій до кінця своїх днів мешкав у цьому віддаленому закутку імперії. Його твори періоду вигнання — чудова ілюстрація уявлень представників античної цивілізації про варварів. Овідій детально й розлого описує «варварськість» Томісу і його околиць, не кажучи вже про землі по той бік Дунаю та лімеса — територію сучасної України.

З поправкою на хиби узагальнень, можна стверджувати, що з часів Просвітництва і донедавна, уявлення колективного Заходу про Україну та українців не надто далеко відхилялися від овідієвих лекал. Далека, незвідана, не так щоб зовсім дика, проте дуже-дуже корумпована країна — що тут казати. Цей шаблон мислення вкорінений глибше, ніж можна уявити. Приміром, у своїй книзі «Омріяний Рим» експрем'єрміністр Великої Британії Борис Джонсон називав Європейський Союз не інакше, як спадкоємцем Римської імперії. А де імперія, там і лімес. І до запровадження безвізу шенгенський лімес був для нас не менш суттєвою перепорою, ніж давньоримський — для варварів.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну і наступні події зламали чимало усталених стереотипів. Насамперед, стрімко руйнується завіса того незнання, котре спонукало давніх греків та римлян записувати когось у варвари. Адже цей термін, не без зверхності та снобізму, застосовували не лише до народів, чії культурні здобутки не могли зрівнятися з античними. Наприклад, Персія у V столітті до нашої ери у культурному плані заведла поступалась грекам. Тому

Жорж Рошгросс, «Гуни». Джерело: wikipedia.org

«варвар» — це перш за все Інший, малознаний, а тому підсвідомо трактований як загроза.

За останні 11 місяців про Україну у світі написано і сказано більше, ніж за попередні тридцять років нашої незалежності. Хоч якими б трагічними не були обставини, але ми таки перестали бути terra incognita. У когось на Заході поява мільйонів українських біженців могла викликати аллюзію з Великим переселенням народів — масовим рухом варварських племен і народів на територію Західної Римської імперії в IV–V століттях нашої ери.

Більшість істориків вважає, що саме воно не просто доконало Західну імперію, але поклато край усій добі античності на Заході й розпочало «темні віки» раннього Середньовіччя. Насправді ж, рух мільйонів українців на захід навпаки, спростував чимало класичних забобів, котрі зазвичай застосовують до різноманітних мігрантів. Те, як добре українці вписались у реалії європейських країн (а ще витратили там \$22 млрд — Ред.), продемонструвало, що цивілізаційний бар'єр між Україною та країнами ЄС відсутній.

Власне, йдеться про своєрідне повернення до нормальності. В часи середньовічної Давньоруської держави, а найбільшою мірою в ранньомодерну епоху (XVI — XVII століття) українські землі були органічною частиною загальноєвропейського культурного простору. Уявлення багатьох із нас про так звану польсько-литовську добу зазвичай хибно чорно-біле — коли все добре зазвичай отожднюється майже виключно з козацтвом, а все погане — із Річчю Посполитою.

Але якраз у той час українська культура, завдяки прямій прилученості польсько-литовської держави до європейської цивілізації, зазнала визначального для нас впливу таких формотворчих явищ, як Ренесанс, Реформація та Контререформація. Причому ці явища — як і Просвітництво вже у XVIII столітті — жодним чином не заторкнули тогочасну московську/російську державу. Власне, поступове поглинання упродовж XVIII століття більшості українських земель Росією і вивало нас із європейського дому, куди ми тепер, страшною ціною, нарешті поступово повертаємось.

А втім, для українців війна проти Росії може статись чимось більшим, ніж повернення до свого цивілізаційного дому. Наш опір може пробудити Захід від тривалого летаргічного сну. Причини цієї летаргії загальновідомі: це постмодерн певність в тому, що «не все так однозначно»; безперервне самобичування за реальні та уявні історичні провини; брак впевненості у собі, а отже — нездатність до лідерства (привіт, Німеччино і пане Шольц!). На додачу до цього, Захід

надто довго спочивав на лаврах власних економічних, культурних та військових здобутків.

Однак, відсутність руху вперед рано чи пізно веде до стагнації. Зокрема, до значного занепаду того, що було фундаментом Афіньської демократії та Римської Республіки — громадянських

чеснот. Таких нібито банальних речей, як чесність, відданість справі, патріотизм і готовність до самопожертви заради спільноти й держави. Саме занепадом цих чеснот свого часу пояснював крах Риму Едвард Гіббон у своїй знаменитій праці «Історія занепаду й загибелі Римської імперії».

Звичайно, «темні віки», що настали після вторгнення варварів, насправді не були аж такими темними, як стало прийнято вважати в часи Просвітництва. Королівства й система суспільних відносин, що постали у Середні віки, спільно з християнством, також лягли у греко-римський фундамент тієї Європи, яку ми знали у часи її розквіту. Хай там як, цього разу цивілізації Заходу не обов'язково гинути, щоб переродитись. І драйвером оновлення тепер можуть стати саме народи з-поза римського лімеса.

Навіть у рамках сучасного Європейського Союзу помітно, що держави Центрально-Східної Європи (хоча й не всі) — Польща, Чехія, країни Балтії — набагато краще за німців, французів чи італійців розуміють цивілізаційний і екзистенційний вимір російської загрози. Ставши у перспективі членом ЄС, Україна має всі шанси стати тим локомотивом, що остаточно витягне західних європейців зі сну розуму й душі.

Давно зниклі межі та кордони цікаві не лише тим, де вони колись пролягали, але й тим, як вони змінювались. На початку нашої ери для Овідія та римлян усе на північ і схід від Дунаю та Рейну було землями варварів. Як змалював у своїй класичній праці «Винайдення Східної Європи» Ларі Вулф, у XVIII столітті Польща для Руссо та Прага для Моцарта все ще були «дикими землями».

Вже у XIX столітті для австрійського канцлера Клеменса Меттерніха Азія, за його власними словами, починалась східніше віденської вулиці Ландштрассе. Століття XX, попри всі жахи світових війн чи комуністичної «Залізної завіси», завершилось розширенням меж Заходу, а радше до його повернення у давніші рамки. У 2004 році це оприявнилось входженням більшості країн Центрально-Східної Європи до Європейського Союзу. Як свідчить минуле та сьогодення, історичне місце України також є на Заході.

Проте варвари — у античному значенні цього слова — все ж існують. Сучасна Росія є втіленням дикості та антикультурної войовничої стихії, що прагне знищити все на своєму шляху. Врешті Росія зазнає поразки, в ідеалі — припинить своє існування в нинішньому форматі. І навколо її залишків було б незле спорудити новий лімес.

Роман ЛЕХНЮК
Опубліковано у виданні «Тиждень»
Сайт «Аргумент», 07.02.2023

Дні суцільного мороку. Як більшовики вперше окупували Київ

Двадцять два дні «червоної» окупації Києва в лютому 1918 року для більшості містян перетворилися на жакіття. Зайди грабували та розстрілювали. Нищили все, що траплялося на їхньому шляху. Могли арештувати за посвідчення, яке видала українська влада. Перевіряли руки в перехожих: якщо мозолясті — то свій, якщо доглянуті — «достойн уничтожения». По більшовиках залишились руїни та трупи, сотні трупів.

Місто під вогнем

Кияни вже звикли до пострілів. Минули три з половиною роки війни, майже рік революції. У місті було чимало людей у шинелях — тут містився штаб військового округу, безліч військових частин, табір військовополонених, транзитний вузол для демобілізованих. Лише протягом 1917 року лунали не просто постріли, а тривали серйозні перестрілки. У липні атакували українізований полк богданівців, що вирушав на фронт. У жовтні більшовики спробували захопити владу. Тоді вдалося відбитись і досягнути відносного спокою.

На Різдво 1918-го невідомі викрали та вбили одного з лідерів тамтешніх «червоних» Леоніда П'ятакова. На Водохреща комендант Михайло Ковенко провів «спецоперацію» із знешкодження більшовицьких осередків, що готували заколот. Далі, у другій половині січня, — ще одна спроба повалити Центральну Раду та захопити Україну, що вже стала незалежною державою. Тепер із тривалими вуличними боями, блокуванням

Вранці 24 січня ще було відносно спокійно. Лише поодинокі постріли лунали з-за Дніпра. По обіді розпочалась канонада. Печерськ, Липки, Володимирська, Підвальна, Золоті Ворота та Софія здригалися від влучань у будівлі. Люди метушились, намагались сховатися. Дві ночі Київ був освітлений пожежами.

26 січня місто покинули урядові установи та військо. Того ж дня увесь Київ опинився в руках більшовиків. Журналісти подавали апокаліптичну картину: «По вулицях — скрізь сліди руйни й спустошення. На кожному ступені око стріває обвалені мори будинків, чорні згарища, величезні діри — там падали набой од тяжкої гармати, руйнуючи усе кругом. Є будинки, в яких видно десятки слідів. Є величезні райони, де не лишилось жодної цілої шибки. По парках та скверах іноді цілими покосами лежать велетні-дерев».

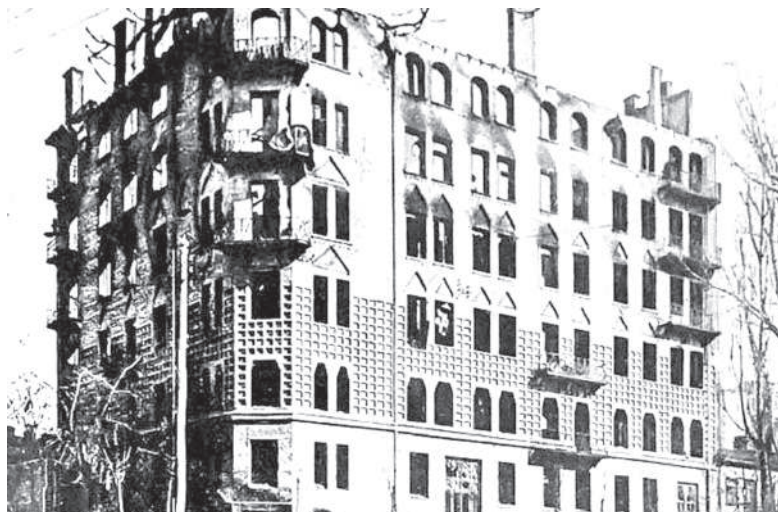
Влада на вістрях штиків

Під загрозою великого штрафу загарбники наказали міському голові протягом 24 годин прибрати трупи. Тіла звозили до Анатомічного театру та Олександрівської лікарні. Ще були сміливці, які шукали своїх зниклих родичів, друзів, знайомих у моргах та лікарнях. Ще відбувались похорони «у звичайному порядку».

29 січня на стовпах, парканах і стінах будинків розвішали наказ про встановлення нової влади: «Цю владу ми несемо з Далекої Півночі на вістрях своїх штиків і там, де її встановлюємо, всемірно підтримуємо її

Палаючий музей-майстерня Василя Кричевського у мансарді будинку родини Грушевських, Київ, 7 лютого 1918 року. Фото: nmiu.org

Будинок Михайла Грушевського у Києві, показово розстріляний російськими більшовиками з гармат у лютому 1918 року. Фото: imhm.kyiv.ua

транспорту, зупинкою підприємств і торгівлі. «Але кияни звикли вже до цього, і життя потрохи набирало звичайного темпу», — писала преса.

22 січня 1918 року на станції Дарниця зупинився панцерний потяг Муравйова. Важку гармату навели на Київ. Пролунали постріли. Загін Віталія Примакова по льоду перейшов Дніпро. На Подолі та Куренівці розпочались вуличні бої.

силою цих штиків і моральним авторитетом революційної соціалістичної армії».

Київ був майже в повній блокаді — інформаційній та продовольчій. Містом ширились чутки про загибель «нашого поета» Олександра Олеся. Невдовзі його таки знайшли живим. Подейкували, Німеччина висула Росії ультиматум негайно звільнити Україну.

Дні суцільного мороку. Як більшовики вперше окупували Київ

7 Австрійці начебто почали наступ, а Центральна Рада видала V Універсал. Наступного дня усі ці чутки спростовували. Натомість виникали нові.

Селяни з навколишніх сіл не поспішали їхати до міста, щоб продавати продукти. Їжу вже не купували, а «шукали» та «добували». Кухарки та покоївки снували з порожніми кошиками, сподіваючись знайти бо-дай щось їстівне.

«Настала в Києві справжня напруга. Коло хлібних крамниць величезні юрби народу. Чистого хліба нема – все горохов'яник. Були чималенькі запаси гречаної крупи в Києві, але її вивезено», писала газета «Нова рада». Всі приватні хлібопекарні стали «громадськими» та ними управляв «продовольчий комісаріат». Пізніше це називатимуть «першими кроками будівництва соціалістичної економіки». Як наслідок – у крамницях зник хліб.

Невдовзі запровадили пайок: спочатку 3/4 фунта (неповних 300 грамів) на людину, потім – 1/2, далі – 1/4 фунта. «Хліб видають або горохов'яний, або пшоняний... Він сіро-зеленого «защитного» кольору, а важкий остільки, що пайка в 1/4 фунта – завбільшки з галушку».

Червоногвардійці розікрали військові склади. «Народний комісар по військових справах» Юрій Коцюбинський погрожував крадіям трибуналом. Створена раніше комунальна їдальня, де можна було відносно недорого поїсти, перейшла у власність профспілки кухарів. Друкарні Центральної Ради та Кульженка конфіскували. Чорносотенну «буржуазну» газету «Киевлянин» закрили, папір відібрали. Натомість стали випускати «Известия киевского совета рабочих и солдатских депутатов».

Спробували провести грошову реформу – скасувати українські карбованці та повернутися до російських рублів. Обмін назвали «виплатою збитків особам, що постраждали від фальшивих рублів, випущених Центральною Радою». На підтвердження «збитків» треба було принести банкноти УНР. Черги – довгелезні. Грошей на всіх не вистачало. Були бійки, сварки. Довелося припинити виплати й дозволити обіг карбованців.

«На поток і розграбування»

Спочатку від грабунків страждали заможніші. Ті, хто мав квартири на Хрещатику, на Липках або в новобудовах у Либідському районі. Ті, хто ходили в шубах і мали прикраси. Ті, хто мали автомобілі, а у квартирах – сервізи та люстри. «Ватаги озброєних до зубів злочинців систематично нападають переважно на великі будинки. Обходять всі квартири, вони забирають золоті, срібні речі, годинники, одягу, змушують з переляканих мешканців», писали газети.

Будинок Гінзбурга на вулиці Інститутській – найвищий у місті – оточили два десятки бандитів. Їхні спільники пішли по квартирах, вибиваючи двері. Будинкова охорона стала відстрілюватись, викликали Червону гвардію. Один мешканець загинув, чотирьох нападників затримали, решта розбіглася.

Зброю, яку мали представники будин-

кових комітетів, двірники й охоронці, відібрали. Люди шукали способів для захисту. «Мешканці будинків позабивали наглухо так звані парадні двері й лишили тільки хід через хвіртку в воротах, а деякі забарикадували навіть і ворота дровами, дошками». Миська дума віднаходила зброю та роздавала її будинковим комітетам. Більшовики ж здійснювали рейди й усе відбирали. Забрали і в міліції, і в кримінально-розшуковому відділі.

– Київ відданий на поток і розграбування, – скаржився на засіданні Миської думи гласний Олександр Бутковський. Більшовицьких «правоохоронців» стало неможливо відрізнити від бандитів. Могли розстріляти просто посеред вулиці – за неправильний погляд, підозріло чисті руки, розмову «не такою» мовою. Люди зникали, просто вийшовши по хліб.

4 лютого загинув у сутичках в Києві більшовиків поховали у двох братських могилах в Маріїнському парку. Туди ж перенесли труну Леоніда П'ятова. Для більшої урочистості по районах влаштували жалобні ходи з червоними та чорними прапорами, оркестрами.

Церемонія передбачала салют із рушниць і гармат. Того дня не працювали всі торговельні заклади, не їздили трамваї. 13 лютого – похорон на Байковому кладовищі ще 68 убитих, здебільшого «пострілом в голову».

В облозі

– Ми буржуазію задавили, але не роздавили. Розбили, але не убили, – наголосила «народна секретарка внутрішніх справ» і фактична керівниця радянського уряду УНР Євгенія Бош на засіданні Київської ради робітничих та солдатських депутатів. Скаржилась, що влада не змогла охопити горілчані склади навколо міста та придушити селян, які прагнули розділити великі маєтки.

Влада запровадила «стан облоги». А це – комендантська година, обмеження вільного пересування, повсякчасні обшуки перехожих. Вранці 12 лютого біля Миської думи зібрався стихійний мітинг. Ширилися чутки про підписання Брестського миру між УНР, Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Османською імперією. Цей договір – один із перших, що закінчував Велику війну 1914 – 1918 років та передбачав допомогу українцям у боротьбі проти більшовиків.

Кияни прагнули інформації. Зійшлося кілька сотень осіб. Якийсь чоловік зачитав текст договору з постаменту, що лишився від пам'ятника Столипіну, знесеного майже рік тому. О 8-й на площу зайхав загін червоноармійців на панцернику. По мітингах дали залп. Люди розбіглися. Обійшлося без жертв.

Проти ночі 14 лютого кияни знову почули канонаду. Це вже наступали українська та німецька армії. Вранці вибухнув вагон із гарматними набоєм, що стояв на залізничній станції. «О 3-й годині дня по городу пішла поголоска, що германські авангарди заняли вже Клавдієво, Бучу, Ірпень і навіть Святошин». Члени більшовицького «комітету з оборони» «народний секретар праці» Микола Скрипник і керівник загонів Чер-

воного козацтва Віталій Примаков видали наказ про виїзд з міста усіх офіцерів, які не приєдналися до радянських військ. Серед більшовиків зчинилась паніка.

– Передові отряди німців дійшли не то до Тетерева, не то до Малина, але туди йде панцерний поїзд, – заявив на засіданні київської ради член більшовицького «уряду» УНР Володимир Ставонський. – Не треба хвилюватись, бо Київ вороги не займуть, а бешкету наробити можуть.

– Влада може існувати ще 10 – 15 днів і вести боротьбу, – додав Скрипник.

Наступного дня уже представник «комісії з оборони» Євген Неронович заявив:

– Ще один удар, і край буде вичищений від неорганізованих банд.

Тим часом у місті зникло світло. Воду подавали з переборами ще від весни 1917 року, коли внаслідок повені вийшли з ладу помпи та забруднився водогін. Місто охопила нова хвиля пограбувань: «Грабіжники вже нічого і нікого не соромились – ніколи було. Вантажівки просто під'їжджали до першого-ліпшого магазину чи складу й очищали їх до тла». 1 березня «червоних» у Києві вже не було.

«Вивозили все»

«Вони втікли. Ганебно, нишком, серед ночі... Ограбувавши попередню місто, розплодивши в йому анархію, довівши до голоду і крайнього занепаду. Ще в останній момент, про людське око, вони бадьорились, оповіщаючи брехливі реляції про небувалі перемоги, ще ставали в пишні пози», писав Сергій Єфремов у «Новій раді».

Киянин Микола Могилянський свідчив, що втікачі забирали з собою все більш-менш цінне, що потрапляло до рук: «Задавалося, пів міста жителів виїжджають або переїжджають на нові квартири. Візники й підводи, навантажені всіляким домашнім скарбом: подушками, самоварами, перинами, стільцями... І все це мчалось поспіхом, під охороною одного-двох солдатів червоної армії, озброєних гвинтівками».

Журналісти зафіксували: «Вивозили все: меблі, зеркала, фортеп'яна, картини, хліб, одягу, чоботи, білизну, гроші. Звозчики тягнулись до вокзалу без кінця, везучи щось у чамайданах, у клунках, мішках». Не забули прихопити з собою гроші Державного банку. Грабували навіть святині – Софійський собор та Феофанівський монастир. А ще замінували мости через Дніпро та кілька артилерійських складів.

Зі звільненням Києва газети наповнилися оголошеннями: «розшукуую», «зник». А потім – некрологи. «Убитий», «розстріляний», «трагічно загинув», «з рук большевиків».

10 березня ховали жертв так званої горожанської війни – так тоді називали той міждержавний конфлікт. До того дня тіла 91 особи перебували у військовому шпиталі, Олександрівській лікарні та Анатомічному театрі. Це були жертви більшовиків, яких вони не дозволяли ховати. Родини не мали змоги це зробити чи навіть не знали про загибель своїх.

«Киевская мысль» писала: «Всі тротуари від Олександрівської лікарні по Хрещатику і до Царської площі та схиля Царського саду заповнили натовп». Частина трупів була покрита синьо-жовтими полотнами – там лежали військові. На Миській думі приспустили прапор. Промови виголосили голова Української Центральної Ради Михайло Грушевський, миський голова Євген Рябцов та гласний Миської думи Іван Фещенко-Чопівський.

За 22 дні, упродовж яких більшовики утримували Київ, до шпиталів потрапило 822 поранених. Загинуло щонайменше 1286 осіб. Опізнано не всіх. Матеріальних збитків так і не підраховано.

Віталій СКАЛЬСЬКИЙ,
кандидат історичних наук

Сайт «Аргумент», 30.01.2023

Київ: бурхливі 1917 – 1920-ті роки

Кільканадцять змін влади в Києві. Це і агресія Росії проти Української Народної Республіки, і, на жаль, наші протистояння. Як це було? До березня 1918 року, коли в колишній Російській імперії, і у нас теж, було введено новий стиль літочислення, дати даються за старим і новим стилем.

2 (15) березня 1917 року. Після зречення з престолу останнього імператора Росії Миколи II у Києві встановилася влада Тимчасового уряду. Де-факто водночас у місті діяла і Центральна Рада, фактично наш парламент.

25 жовтня (7 листопада) 1917 року. Внаслідок більшовицького перевороту в Петрограді Тимчасовий уряд було повалено. До влади в російській республіці прийшли більшовики. Правлячою силою в українській столиці стала Центральна Рада.

26 січня 1918 року (8 лютого 1918). До Києва увійшли червоногвардійці. Влада перейшла до більшовиків.

1 березня 1918 року. Київ був визволений Армією УНР, потім вступили війська союзної Німеччини, з якою УНР підписала Брестський мир. Ним припинялися бойові дії між державами, а Німеччина та її союзники визнали незалежну Українську Народну Республіку. За кілька днів у місто повернулася Центральна Рада.

29 квітня 1918 року. Члени Центральної Ради припинили свої повноваження, коли в місті відбувся гетьманський переворот. Новим правителем України на селянському з'їзді обрано гетьмана Павла Скоропадського. Він очолив політичне утворення, яке називалося Українська держава.

14 грудня 1918 року. Директорія відбила Київ у військ Скоропадського (здебільшого, добровольчих дружин, які називають «офіцерськими», хоча офіцерів там була меншість). Німці проголосили нейтралітет і перебували в Києві до початку 1919 року (поступово евакуювалися додому). В листопаді 1918 року Німеччина та її союзниця Австро-Угорська імперія програли Першу світову війну. І німцям стало вже не до підтримки тієї чи іншої політичної сили за межами своєї держави.

5 лютого 1919 року. До Києва увійшла Червона Армія. Влада знову перейшла до більшовиків.

У квітні 1919 р. відбулося часткове визволення Києва українськими повстанцями.

30 серпня 1919 року під натиском військ УНР червоні залишили Київ. Контроль над українською столицею знову перейшов до Директорії УНР.

31 серпня 1919 року. Галицька армія, яка після Акту Злуки, укладеного в січні 1919 року між УНР і Західно-Українською народною республікою, була підпорядкована УНР і визволяла Київ, відступила без серйозного опору з міста.

14 жовтня 1919 року Червона армія захопила Київ. Влада втретє опинилася у більшовиків.

16 жовтня 1919 року частини Денікіна вибили червоноармійців. Місто перейшло під контроль білих.

16 грудня 1919 року до Києва майже без бою знову увійшла Червона Армія.

7 травня 1920 року. Після підписання у квітні 1920 року українсько-польської угоди між УНР, очолюваною С. Петлюрою, і Польщею на чолі з Ю. Пілсудським, союзники почали визволення України від більшовиків. Червоні майже без опору відійшли з Києва. Місто було зайняте польськими і українськими частинами.

12 червня 1920 року. Контрударом червоних військ під командуванням Тухачевського поляків і союзну з ними армію УНР було вибито з Києва. Вкотре за три роки українська столиця опинилася під контролем більшовиків, і їхня влада виявилася розтягнулася на довгі десятиліття.

Більшовики вивозять награване з Києва, лютий 1918 року. Фото: wikimedia.org

Січневе повстання Польщі проти Росії

Січневе повстання – назва повстання 1863 – 1864 років на землях колишньої Речі Посполитої. Разом із поляками у повстанні взяли участь литовці, білоруси, українці.

Повстання мало характер партизанської війни, під час якої відбулося близько 1200 битв і сутичок. Скінчилося поразкою повстанців, з яких кількадесят тисяч загинули в сутичках, близько 1000 були страчені, близько 38000 засуджені до каторги чи заслани до Сибіру, а близько 10000 подалися на еміграцію.

Польський художник, учасник повстання Артур Гротгер (1837 – 1867), картина з циклу «Полонія»

Передумови повстання

Причиною повстання стало прагнення передової частини польсько-литовського суспільства здобути національну незалежність і відновити державність. Піднесенню національного руху Республіки Обидвох Націй сприяли успіхи у визволенні та об'єднанні Італії, зростання демократичних сил у європейських країнах, утворення та діяльність таємних радикально-демократичних організацій у Росії.

Також польські патріотичні організації, що виникли наприкінці 1850-х років у середовищі студентів і офіцерів російської армії, розпочали підготовку повстання у порозумінні з російськими змовниками.

Наприкінці 1861 року у національному русі склалися два головні політичні табори, які отримали назву партій «білих» і «червоних».

«Білі» представляли переважно помірковані шляхетські та буржуазні кола, виступали за ведення тактики «пасивної опозиції», яка б дозволила здобути політичну автономію Королівства і приєднати, згідно з кордонами 1772 року, литовські, білоруські та українські землі. «Червоні» включали різномірні соціально-політичні елементи (переважно шляхту, міщанство, інтелігенцію, частково селянство), яких об'єднувало прагнення здобути збройним шляхом повну незалежність Польщі і теж відновити державу у кордонах 1772 року (тільки частина «червоних» визнавала права литовців, білорусів та українців на самовизначення).

У червні 1862 р. «червоні» утворили Центральний Національний Комітет (ЦНК), в якому провідну роль грали Я. Домбровський, З. Падлевський, Б. Шварце, А. Гіллер. У підготовці до повстання брали участь члени «Комітету російських офіцерів у Польщі», одним із засновників і керівників якого був українець А. Потебня. Комітет передбачав, що повстання в Польщі дасть поштовх для загальноросійської революції.

Початок повстання

ЦНК утворив Національний Уряд

і таємні комітети в Королівстві, а також у Литві, Білорусі і Правобережній Україні, мав своїх представників у європейських країнах.

10 (22) січня 1863 року ЦНК проголосив початок національного повстання, а себе іменував тимчасовим національним урядом. На заклик ЦНК загони повстанців напали на імперські російські гарнізони. ЦНК видав Маніфест до польського народу і декрети про скасування панщини та проголошення селян власниками своїх наділів із подальшою компенсацією поміщикам за

Герб повстанців. Корона Королівства Польського (Білий орел), Велике князівство Литовське (національний литовський і білоруський герб Погоня), Велике князівство Руське (Україна, Архангел Михаїл).

нового диктатора – генерала Р. Траугутта. Спроби його посилити повстання зазнали невдачі. Ще влітку 1863 року російський імператор Олександр II призначив генерал-губернатором Литви і Білорусі (Північно-Західного краю) М. Муравйова, а намісником Королівства – Ф. Берга, які з метою придушення повстання вдалися до жорстоких репресій і терору.

До вересня 1864 року повстання було придушено, тільки окремі загони протрималися до початку 1865 року. В числі інших, був страчений і керівник повстання у Литві і Білорусі Кастусь Каліновський.

Січневе повстання, ставши найбільш масовим і демократичним з усіх польсько-литовських національно-визвольних повстань XIX століття, сприяло зростанню національної свідомості широких верств суспільства колишньої Республіки Обидвох Народів.

Роль Правобережної України у польському визвольному русі

Велику увагу приділяли керівники руху Правобережній Україні. Це зумовлювалось, по-перше, тим, що на Правобережжі, на відміну від інших районів України і Росії, був чималий прошарок польського населення (485 тис. чоловік, або 9,2 %), зокрема дворянства, яке поділяло погляди й прагнення прихильників визвольного руху в самій Польщі. Зосереджуючи в своїх руках понад 80 % усіх приватновласницьких земель та більшу частину матеріальних ресурсів краю, ця частина дворянства, за задумом польських повстанців, могла стати значною опорою в їх боротьбі. По-друге, Правобережна Україна, яка перебувала раніше під гнітом панської Польщі, розглядалася частиною польських повстанців, що поділяли великодержавну програму дворянської знаті про відновлення Польщі в кордонах 1772 р., як її провінція і входила в сферу їх територіальних претензій.

Керівники польського визвольного руху ще задовго до сіневих подій 1863 р. у Варшаві створили у Правобережній Україні широку мережу повстанських організацій, очолені десятицями, соцькими, тисяцькими і окружними начальниками, що підлягали керівникам повітової повстанської адміністрації, її очолював спочатку «Центральний комітет на Русі», а пізніше «Провінціальний комітет на Русі», утворений 22 серпня 1862 р. Комітет призначив керівників підготовки і проведення повстання в окремих губерніях. Існували також повстанські орга-

нізації в Петербурзі та військах, розташованих на території Польщі, які вели підготовчу роботу до повстання серед солдатів і офіцерів армії.

Польська агітація до правобережних селян

Взявши курс на підготовку збройного повстання, польські патріотичні організації розгорнули у Правобережній Україні діяльність, спрямовану насамперед на залучення до участі у визвольному русі місцевого польського населення. Вони розповсюджували у великій кількості патріотичну літературу, заборонену царською цензурою, вербували нових членів повстанських загонів, збирали кошти для придбання зброї й військового спорядження, організовували маніфестації протесту проти національного гноблення тощо. Значна увага приділялася розповсюдженню газет «Польські Вядомосці» й «Валка», а також газети О. Герцена «Колокол», журналу «Праця», випусків «Великоруса», листівок і прокламацій, що закликали населення до рішучої боротьби проти царського самодержавства, за відновлення суверенної польської держави.

Учасники польського визвольного руху добре розуміли, що успіх майбутнього повстання у великій мірі залежатиме від тієї позиції, яку займуть місцеві селяни. Тому повстанці поширювали серед них такі відозви, листівки і прокламації, як «До козаків, що тепер селяни», «Брати поляки, русини і литовці» та ін., а також відвідували сільські сходи, де відкрито закликали селян до спільної боротьби проти царизму.

Загалом пропаганда проводилася широко, але її вплив на селянські маси був слабкий. Це пояснюється як соціальною і становою різномірністю учасників руху, так і зв'язаною з цим відсутністю в його середовищі єдності поглядів на аграрне, національне й деякі інші програмні питання. Зокрема, не тільки «Білі», а й більша частина «червоних» відстоювала збереження поміщицького землеволодіння, тому вони в своїй агітації або зовсім обходили аграрне питання, або обмежувалися надто загальними обіцянками. Правда, З. Сераковський, С. Бобровський та інші представники лівого крила «червоних» вимагали відібрати поміщицькі землі і безоплатно передати їх у володіння селян, але вони не змогли добитися внесення цих революційно-демократичних вимог до програми Тимчасового революційного уряду. Вимоги «червоних», викладені в декреті Центрального національного комітету від 22 січня 1863 р., зводилися до передачі у власність селян лише тих земель, які перебували на час повстання у їх користуванні й за які вони мали виплачувати належні податки. Поміщикам обіцяли виплатити відповідну винагороду з загальнодержавного фонду. Іншим декретом, прийнятим того ж дня, сповіщалося про намір уряду відразу ж після перемоги повстання наділити всіх бідних, безземельних селян, які брали участь у збройній боротьбі проти царизму, ділянками землі з державних земельних фондів в розмірі близько 3 моргів (1,7—1,8 десятини). У разі загибелі повстанця цей наділ передавався його сім'ї.

Отже, програма «червоних» була певним кроком уперед на шляху до поліпшення тяжкого становища, в якому перебували селяни. Та, зберігаючи дворянське землеволодіння і де в чому змінену систему викупу, аграрне законодавство «червоних» в основному прирікало селянські маси на ті самі злидні й економічну залежність від учорашніх кріпосників, які несли їм грабіжницьку реформу 1861 р. Природно, що така програма аж ніяк не задовольняла віковичних прагнень селянських мас до землі і волі.

Українські громади і польський визвольний рух

Поряд з польським продовжував розвиватися український національний рух. Одним з істотних його проявів було утворення й діяльність українських ліберально-буржуазних громад, які виникли наприкінці 50-х – на початку 60-х років XIX ст. у Києві, Полтаві, Чернігові, Харкові та ряді інших міст. Складаючись переважно з представників української дворянської і різномірної інтелігенції, громади, незважаючи на різномірний склад, спочатку в цілому прихильно ставилися до польського визвольного руху. Громади спершу ставили своїм завданням всебічне вивчення природи, етнографії і культури України.

Дальший розвиток польського визвольного руху вніс істотні зміни у погляди громад на цей рух. Посилився процес національного і політичного розмежування. Українці почали виходити з польських патріотичних організацій, а поляки – з українських громад. Це розмежування зумовлювалося насамперед висуванням польськими повстанцями великодержавного лозунгу про відновлення Польщі у кордонах 1772 р., який передбачав приєднання значної частини українських земель до Польської держави.

Відбулося далі розмежування українських громад за політичними поглядами їх членів на два табори.

Діяльність лівого крила українського руху

Ліве крило громад, найактивнішими діячами якого були А. Красовський, В. Синьогуб та деякі інші, прихильно ставилося до польського визвольного руху і прагнуло організувати на його підтримку виступи українського селянства. Значну роботу в цьому напрямі, зокрема, проводив підполковник А. Красовський, який виїжджав до Корсуня, де в квітні 1862 р. відбулися масові селянські заворушення. Він проводив серед учасників виступів агітацію, поширював у Житомирському піхотному полку листівки із зверненням до солдатів відмовитися від участі в придушенні селянських заворушень, застосування зброї проти народу, брав участь у студентських зборах, закликаючи до організації народних виступів на підтримку польських повстанців.

Агітаційну роботу серед учнівської молоді проводив гурток Є. Моссаковського, створений у 1861 р. при Київському військовому училищі. Об'єднуючи в своїх лавах представників російської, української і польської молоді, цей гурток вивчав і поширював серед вихованців школи революційні ідеї Герцена, Чернишевського, Шевченка, Некрасова, виховував у молоді любов до народу й ненависть до царизму. Гурток ставив своїм завданням підготувати виступи селян на допомогу польським повстанцям. Подібну програму мала і група української молоді на чолі з членом громади В. Синьогубом. Будучи послідовником А. Красовського і глибоко співчуваючи польському визвольному рухові, він у квітні 1863 р. з допомогою дрібномаєткових поміщиків братів Потоцьких і Пилипенка створив у с. Пилипчі Переяславського повіту Полтавської губернії таємне товариство «Громада», яке мало з прибуттям польських повстанців до села виступити разом з ними «на панів і...убивати тих, хто утискував і кривдив селян». Отже, ліві громадівці прихильно ставились до польських повстанців і намагались подати їм допомогу.

Січневе повстання Польщі проти Росії

Збройні виступи польських повстанців

Центральний національний комітет призначив повстання у ніч з 22 на 23 січня 1863 р. і звернувся до народу Польщі з спеціальною відозвою. В ній, поряд з закликом до зброї, проголошувалася свобода і рівноправність усіх громадян країни незалежно від їх соціального походження, віросповідання і національної приналежності.

Виконуючи рішення Центрального національного комітету, польські повстанці в призначений час напали на гарнізони царської армії. Хоч подекуди вони і завдали дошкульних ударів невеликим військовим підрозділам, але досягти перемоги їм не вдалося. В ході перших боїв виявилася вкрай незадовільна підготовка повстанців. Нечисленність їх складу, розрізненість, нестача зброї і досвідчених командирів привели повстанців до поразки. У повстанській армії налічувалося лише близько 20 тис. погано озброєних бійців, тоді як царська армія, що протистояла їм, складалася із 125 тис. добре навчених і озброєних солдатів і офіцерів.

Підтримка повстанців народовольцями

Значну роботу, спрямовану на допомогу польським повстанцям, проводила створена восени 1861 р. російськими революціонерами революційно-демократична організація «Земля і воля». У прокламації «Летєся польська кров, летєся російська кров», написаній О. Слєпцовим у перші дні повстання, вказувалося: «Офіцери і солдати російської армії! Не плямуйте рук своїх польською кров'ю, не вкривайте ніколи незгідною ганьбою честі й правоти російського народу... Зрозумійте — зі звільненням Польщі міцно зв'язана свобода нашої страдницької батьківщини... Замість того, щоб ганьбити себе злочинним нищенням поляків, — поверніть свій меч на спільного ворога нашого... — імператорський уряд». Ця прокламація неодноразово видавалась і розповсюджувалась у багатьох примірниках у Польщі та Україні.

Розповсюджувались і такі землевольські прокламації, як «Всьому народу російському, селянському від людей, йому відданих, уклін і грамота», «Брати-солдати», «Офіцерам усіх військ від товариства «Земля і воля». В них роз'яснювалися причини тяжкого становища селянства, викривалась антинародна політика царського уряду щодо Польщі, народні маси закликалися до повстання проти царизму.

Офіцер-українець Андрій Потебня, який очолював військову організацію «Землі і волі», і ряд його сподвижників добровільно перейшли на бік повстанців. У бою під Піщаною Скалою (тепер у Польщі) Потебня загинув смертю героя. Глибоко схвилюваний звісткою про смерть А. О. Потебні, О. І. Герцен писав у «Колоколе»: «Не знала російська куля, що влучила в Потебню, яке життя вона спинила на самому його початку. Чистішої, самовідданішої, щирішої жертви очищення Росія не могла принести на палаючому олтари польського визволення». А тогочасний польський журнал «Хроніка» зазначав: «Будемо ж шанувати пам'ять благородного Андрія Потебні й ставити його як зразок найбільш високих ідей і честі».

Загалом у рядах польських повстанців за свободу Польщі билися 273 солдати, що перейшли з царської армії. Серед них: росіян — 186, українців — 51, білорусів — 16.

Повстання на Правобережній Україні

У Правобережній Україні повстанські загони складалися переважно з місцевого польського населення, головним чином дворянства і дрібної шляхти. Повстанці вирушали в села і, зібравши селян, закликали їх до боротьби проти царизму, за свободу. Вони поширювали «Золоті грамоти», в яких роз'яснювалася мета повстання і що воно дасть українському селянству в разі перемоги. В ряді місць українські селяни прихильно ставилися до повстанців. Так, у с. Насташка Васильківського повіту їх зустрічали хлібом-сіллю, а у с. Великополовецьке того ж повіту, Гуровець Бердичівського повіту та в деяких інших селах — вступали до повстанських загонів і разом з польськими патріотами мужньо билися з царськими військами. Проте сили були нерівні. На придушення повстання царизм кинув велику й добре озброєну армію.

Близько 20 повстанських загонів, що діяли у Правобережній Україні, були розгромлені, а частина з них перейшла на територію Галичини. Під час збройних сутичок було вбито 569 і поранено 109 повстанців, кілька тисяч обеззброєно і ув'язнено. Загальна ж кількість репресованих учасників повстання становила 4470 чоловік.

Поразка повстання у Правобережній Україні полегшила боротьбу царизму з визвольним рухом у самій Польщі, Білорусі та Литві. У квітні 1864 р. повстання й у цих районах було повністю придушено.

Та незважаючи на свій трагічний кінець, повстання 1863 — 1864 рр. мало позитивне історичне значення. Під його впливом у районах повстання загострилася класова боротьба на селі, це змусило царизм прискорити проведення реформи, піти на деякі поступки, що певною мірою полегшували тяжке становище селянства, сприяли розвитку прогресивнішого, капіталістичного ладу.

«Учасники Січневого повстання у Львові»

Вступне слово редактора «Світ-інфо»

Мій давній товариш, відомий польський історик Станіслав Стемпень — засновник і беззмінний директор Південно-Східного Інституту Наукового в Перемишлі. Він понад 30 років тому створив цей заклад, покликаючи досліджувати спільну історію двох сусідніх народів, польського і українського, зміцнювати співпрацю між нашими державами. Я чимало писав у нашій газеті про Інститут, постійно буваючи в Перемишлі вже понад 15 років і на запрошення якраз цього закладу, його очільника. Про найбільшу в Польщі бібліотеку українських книг, численні видання Інституту обома мовами, дослідницьку працю тут польських і українських науковців, семінари, конференції, які проводить Інститут. Можна додати, що Станіслав багато років є професором Університету Перемишля, тривалий час був його проректором, читає лекції в українських вузах, добре володіючи українською мовою, працює у нас в архівах. Він також постійний читач і автор нашої газети, де друкувалися його статті, особливо про життя і діяльність Симона Петлюри, а в цій царині він найавторитетніший дослідник у Польщі. Завершує книгу про нинішню війну в Україні.

І ось нова робота мого товариша. Станіслав Стемпень, звичайно ж, не міг не відгукнутися та ювілейну дату — 160-річчя легендарного січневого повстання Польщі проти російських окупантів 1863 року. І не першого в тому столітті. Внаслідок внутрішньої слабкості, агресії сусідньої країни, Польща наприкінці 18 століття, після трьох її поділів агресивними сусідами — Австро-Угорщиною, Росією і Прусією, втратила незалежність, маючи перед цим майже тисячолітню державність. Патріоти ніколи не могли з цим змиритися, не раз піднімалися на боротьбу за волю і державність, проти окупантів. У цій боротьбі разом з поляками брали участь українці та білоруси, що до поділу Польщі мешкали на теренах Речі Посполитої, і, звичайно, литовці, адже це була федеративна польсько-литовська держава.

Велике повстання проти Росії вибухнуло у 1831 році. Воно було придушене Російською імперією. Але у 1863 році вибухнуло ще більше повстання. На жаль, і воно зазнало поразки. Наслідком став терор, репресії російських окупантів, втрата Польщею решток автономії.

Тисячі і тисячі учасників повстання, яким вдалося уникну-

ти страти, ув'язнень, заслання в Сибір, змушені були емігрувати. Чимало їх опинилися в Галичині, а західно-українські землі до поділу Речі Посполитої були в її складі. Після поділу відійшли до Австро-Угорщини. В столиці Галичини Львові знайшли прихисток чимало повстанців, у тому числі видатні особи — генерали, урядовці, вчені, письменники, митці Вони відіграли значну роль в політичному, економічному, культурному житті Львова і загалом Галичини.

Ось саме про це і розповідає новий проєкт Станіслава Стемпня, співавтором якого став львівський історик Ігор Чорновол. Це виставка під назвою «Учасники Січневого повстання у Львові». До неї щойно видано каталог, книгу, яка так і називається. Видання двомовне: польською і українською мовами. На обкладинці значиться: **Stanisław STĘPIEŃ Ihor CZORNOWOL Powstancy Styczniowi we Lwowie** **Станіслав СТЕМПЕНЬ Ігор ЧОРНОВОЛ** **Учасники Січневого повстання у Львові**

Також вміщено знаменитий лозунг польських повстанців, який став і спільним для поляків і українців у їхній боротьбі проти російських загартників: «*Za naszą i waszą wolność*» — «За нашу і вашу свободу». Лозунг, який став таким актуальним за цей останній рік, коли саме Польща, разом зі США і Великобританією, найбільше підтримує нас у боротьбі з російською агресією.

Проєкт цей, виставка і книга-каталог, фінансований Урядом Республіки Польщі, здійснений також за сприяння Варшавської фундації «Свобода і Демократія».

Нижче друкуються розділи з цієї книги, каталогу виставки.

Коли вибухнуло Січневе повстання, львів'яни та галичани вступали до лав повстанців добровільно, а кому не вдалося перетнути австро-російський кордон, організовували всіляку допомогу для бійців: постачали зброю, одяг, харчі, редагували та друкували листівки й патріотичну літературу. За це нерідко вони потрапляли в немілість австрійської влади й отримували суворі терміни ув'язнення.

Після поразки повстання чимало його учасників вирішило оселитися в місті над Полтвою, незважаючи на те, що раніше пов'язані зі Львовом не були. Прибували сюди й сибірські засланці, особливо після 1867 р.

У наступні десятиліття колишні повстанці брали активну

участь у науковому, культурному, громадському та економічному житті міста. Серед них — бургомістри, професори та ректори місцевого університету, письменники, художники, громадські та господарські діячі. Колись вони зі зброєю в руках воювали за Польщу, а згодом служили народу й своєму місту своїм талантом та щоденною працею. Але й місто пам'ятало про них. Бойові побратими утримували товариські зв'язки, заможніші підтримували бідних, усі разом плекали пам'ять про повстання. Їхній патріотизм вплинув на молоді покоління поляків. Львівська громадськість оточила їх повагою й опікою, особливо — найбільш бідних.

У 1870 році засновано Товариство національної опіки, яке підтримувало тих, хто бажав продовжити науку й освіту, для них відкрили Господу й Дім ветеранів. Коли 1874 р. австрійська влада заборонила діяльність Товариства, колишні повстанці підтримали львівські благодійники та заможніші побратими. У 1887 р. виникла нова організація — Товариство ветеранів 1863 — 1864 рр., але коли через кілька місяців влада його розпустила, в березні наступного року львів'яни заснували Товариство взаємної допомоги повстанців 1863—1864 рр. Значну роль у заснуванні Товариства відіграв повстанець Йосиф Кастан Яновський, колишній державний секретар Національної ради та член Національного центрального комітету. Товариство відкрило філії (делегатури) у багатьох містах Галичини та Королівства Польського. У 1902 р. лише в Галичині 42 відділи Товариства об'єднували 860 членів.

Генерали і вищі офіцери Січневого повстання у Львові

Після поразки повстання у Львові осіло троє генералів і чимало вищих офіцерів.

Михайло Ян Гайденрайх «Крук» (1831 — 1886) — генерал

повстанської армії. Походив із сполонізованої німецько-французької родини. Професійний офіцер царської армії, підполковник з 1862 р. Перейшов на бік повстанців і був призначений військовим командиром Підляського та Люблінського воеводств. Там підпорядковував собі менші повстанські відділи, на чолі яких 4 серпня 1863 р. переміг у битві під Хруслиною, а 8 серпня розбив у битві під Жиржиним півтисячний російський конвой, який супроводжував транспорт урядових коштів. Захопив чимало полонених, 2 гармати, 400 рушниць і 200 тис. карбованців, які поповнили повстанську касу. Це була найбільша польська пе-

ремога під час повстання, яка мала гучний резонанс за кордоном. 22 серпня 1863 р. Національний уряд надав йому генеральський титул.

Через невдачі повстання виїхав до Галичини, де провів мобілізацію. Проте його загонові не вдалося пробитися до Королівства Польського. Лише на чолі незначного відділу дістався до Любліна. Під час реорганізації повстанської армії диктатор Р. Траугут призначив його командиром 1-го корпусу. Не став ним через поразку повстання. Виїхав до Франції, а потім до Великої Британії. Брав участь у франко-прусській війні (1870 — 1871). Після її завершення оселився у Львові, де спочатку працював на залізниці, а потім заснував власне успішне підприємство з пошиття панчів. Брав активну участь у польському підпіллі, в липні 1877 р. — у з'їзді самостійників у Відні, де створено підпільний Польський національний уряд. Помер 9 квітня 1886 р. і був похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Антоній Єзьоранський (1831 — 1882) — генерал, один

з найвидатніших офіцерів повстанської армії. Його предки походили з єврейської родини франківців, прадід Йосиф був охрещений у Львові 1759 р. Військову кар'єру розпочав інструктором Національної гвардії, потім брав участь в угорському повстанні (1848) і Кримській війні (1854 — 1855) на боці Туреччини. У січні 1863 р. призначений полковником і начальником повіту Рава-Мазовецька. На чолі загону чисельністю 400 вояків успішно воював у Мазовії. У лютому приєднався до ген. Мар'яна Лангевича, який надав йому звання генерала. Брав участь у битві під Песковою Скалою. Через розбіжності з Лангевичем перетнув австрійський кордон. Повернувся на чолі загону чисельністю 800 вояків, переважно галичан. Призначений командиром Люблінської губернії, у квітні — травні 1863 р. провів низку успішних боїв, його перемога над росіянами під Кобилянкою мала гучний резонанс. Тоді до нього приєднався князь Адам Сапіга, що привіз чимало боєприпасів. Хоча йому не вдалося перемогти росіян під Гутою Кшешовською, але в подальших боях він виявив неабиякий військовий талант. Зважаючи на безперспективність подальшої боротьби, в 1864 р. перейшов австрійський кордон і склав зброю. Спочатку перебував, але був викритий та ув'язнений у Куфштайн та Мерані. Звільнений внаслідок амністії, в червні 1865 р. виїхав до Парижа, але через кілька років повернувся й оселився у Львові. Працював урядником Галицької крайової управи. Помер 16 лютого 1882 р., похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Продовження в наступному номері.

Одні з керівників Січневого повстання: **Марцін Борельовський, Діонізій Чаховський, Маріан Лангевич, Анна Генріка Пустовуйтувна, Франціс Рохебруне. Поштова листівка 1903 р. Архів Південно-Східного Інституту Наукового.**

На аукціоні виставили найстарішу у світі Біблію на івриті

У Нью-Йорку на аукціон Sotheby's виставили найстарішу майже повну єврейську Біблію віком понад 1100 років

Книгу Святого Писання під назвою «Кодекс Сассуна», що датується кінцем IX – початком X століття, планується продати на аукціоні у травні приблизно за 30 – 50 мільйонів доларів США, що може зробити її найдорожчим історичним документом коли-небудь проданим.

«Кодекс Сассуна» вважається майже повним кодексом, що містить усі 24 книги єврейської Біблії. У представлений книзі бракує лише близько п'ятих аркушів, включаючи перші десять розділів Буття. Спочатку Біблія складалася приблизно з 400 пергаментних аркушів.

«Кодекс Сассуна» виставляли лише один раз – у Британському музеї у 1982 році. Перед аукціоном Sotheby's книгу можна буде побачити у Лондоні, Тель-Авіві, Далласі, Лос-Анжелесі та Нью-Йорку. Нинішнім власником книги є швейцарський фінансист і колекціонер Жакі Сафра.

Відомо, що збереглися ще дві повні або майже повні єврейські Біблії цього періоду.

На місці аварії корабля 17 століття знайшли скриню з весільною сукнею

У 1660 році біля берегів Текселя, найбільшого острова в Північному морі, затонув корабель зі скарбами та предметами розкоші. Нині від дерев'яного голландського торгового корабля мало що залишилося. Але мул і пісок, що покривали уламки, змивалися, і 2010 року почали з'являтися розбиті скрині. Згодом водолази витягли скрині на поверхню.

Скрині були сповнені одягом, текстилем, столовим сріблом, шкіряними палітурками книг та іншими товарами, які, ймовірно, належали людям із вищих соціальних верств. Також дві практично неушкоджені розкішні сукні – шовкова та переплетена зі шматочками срібла, яка, ймовірно, була весільною сукнею.

На сьогодні збереглося не так багато текстилю чи одягу 17-го століття. Його ще менше можна знайти на затонулих кораблях, бо тканина у водному середовищі швидко розкладається.

Уламки «найнещасливішого» судна

Історичне товариство корабельних аварій Великих озер у США (GLSHS) знайшли уламки 150-річного судна. Корабель отримав прізвисько «Bad Luck Barquentine» через значну кількість аварій. Це уламки 144-футової баркентини «Нуклеус». Затонуло судно виявили під 600 футами води на північний захід від Верміліон-Пойнт, у Верхньому озері, штат Мічиган. Судно виявили за допомогою гідролокатора ще влітку 2021 року.

«Нуклеус» прямував до Солт-Сент-Ейл із вантажем залізної руди. Баркентина потрапила у шторм на Верхньому озері 14 вересня 1869 року. Судно почало набирати воду і екіпаж був змушений покинути «Нуклеус». Цікавим є те, що ще за часів свого плавання судно отримало прізвисько «Bad Luck Barquentine» – через кількість аварій, у які воно потрапило. Фактично є 11 зареєстрованих інцидентів, коли «Нуклеус» потрапляв у аварію.

«Нуклеус» – одне з перших відомих суден, що затонули на Цвинтарі Великих озер, найстаріше із знайдених історичним товариством. Уламки корабля виявилися у напружод гарному стані, судно має цілу корму, а також лівий борт.

3 березня
1861 – російський імператор Олександр II підписав маніфест про скасування кріпацтва в країні.
4 березня
1750 – Кирило Розумовський обраний гетьманом України.
1815 – народився Михайло Вербицький, композитор, хоровий диригент, священик. Автор музики гімну України «Ще не вмерла Україна».
1852 – у Москві помер Микола Гоголь.
1917 – у Києві з ініціативи Товариства українських поступовців постала Українська Центральна Рада (УЦР), що об'єднала представників головних українських політичних партій, військовиків, робітників, духовенства, кооператорів, студентства, громадських і культурних організацій.
1990 – у СРСР відбулися перші вибори народних депутатів на альтернативній основі.
5 березня
1827 – народився Леонід Глібов, український поет, видавець, громадський діяч. Тривалий час жив і помер та похований у Чернігові.
1950 – у бою із силами радянської держбезпеки в с. Білогорща біля Львова загинув Роман Шухевич (псевдо – Тарас Чупринка) – командир УПА, крайовий провідник ОУН (р), голова секретаріату Української головної визвольної ради.
1953 – помер Йосип Сталін (Джугашвілі), керівник СРСР.
6 березня
Народилися: 1926 – Анджей Вайда, видатний польський кінорежисер; 1928 – Габріель Гарсія Маркес, колумбійський письменник, лауреат Нобелівської премії 1982 р.
1951 – у м. Мужен (Франція) на еміграції помер Володимир Винниченко, письменник, колишній глава уряду УНР.
7 березня
1876 – американський винахідник Александр Белл отримав патент на телефон.
9 березня
1814 – народився Тарас Шевченко.
1918 – більшовики перенесли столицю Росії з Петрограда в Москву.
1918 – у Мінську Всебілоруський з'їзд проголосив створення незалежної Білоруської Народної Республіки.
10 березня
1865 – у Перемишлі (Польща) під час шевченківського концерту відбулося перше публічне виконання пісні «Ще не вмерла Україна» Михайла Вербицького на слова Павла Чубинського, що згодом стала національним гімном.
11 березня
1702 – вийшла у світ англійська газета «Дейлі курант», перша щоденна газета світу.
1985 – Генеральним секретарем ЦК КПРС обраний Михайло Горбачов.
12 березня
1917 – Лютнева буржуазно-демократична революція в Росії (27 лютого за старим стилем). Уранці почалося збройне повстання солдатів Петроградського гарнізону. Солдати ухвалили рішення приєднатися до робітників, які напередодні вийшли на маніфестації та влаштували загальний страйк. Державна Дума створила Тимчасовий комітет під головуванням Родзянко. У ніч на 13 березня (28 лютого) Тимчасовий комітет оголосив, що як уряд бере владу у свої руки. Імператор Микола II відрікся від престолу. Кінець монархії.
1923 – американський радіоінженер Лі Де Форест демонструє «фонофільм» – перше звукове кіно.
1999 – Польща, Чехія та Угорщина стали членами НАТО.
13 березня
1961 – більше 1500 мешканців Куренівки в Києві загинули після прориву дамби й затоплення району потоком із відходу виробництва Петровських цегляних заводів.
14 березня
1914 – льотчик Петро Нестеров здійснив перший авіапереліт з Києва до Одеси
1923 – Рада Послів держав Антанти ухвалила остаточне рішення про приєднання Східної Галичини й Західної Волині до Польщі, визнавши їх анексію
1990 – з'їзд народних депутатів СРСР прийняв закон, яким уведена посада президента СРСР і скасовано однопартійність
Народилися: 1804 – Йоган Штраус, австрійський композитор;
1879 – Альберт Ейнштейн, видатний фізик, лауреат Нобелівської премії 1921 року; 1891 – Амвросій Бучма, визначний український актор.
15 березня
44 до н. е. – під час засідання сенату змовники вбили римського імператора Гая Юлія Цезаря.
1892 – у США винахідник Джесс Рено запатентував ескалатор.
16 березня
1960 – у Нью-Йорку представлено перший автомобіль на сонячних батареях.

Вчені розкривають загадки малюнків да Вінчі

Італійський художник ще у 1500-х роках створив ескізи велосипеда, гелікоптера, танка і літака.

Велика частина його робіт була втрачена, але науковці продовжують вивчати ті, що збереглися.

Фізик з Каліфорнійського технологічного інституту випадково виявив одне з досі невідомих відкриттів великого вченого.

Леонардо да Вінчі майже відкрив властивість гравітації, яку на 400 років пізніше описав Альберт Ейнштейн, опираючись на напрацювання Галілея і Ньютона. Італійський художник і винахідник ще у 1480-1518 роках самотужки намагався розгадати причину прискорення частинки. Він був на правильному шляху і навіть проводив експерименти, але до кінця справу так і не довів.

Італієць був не тільки відомим художником, а й архітектором, винахідником, анатомом, інженером і вченим. Він заповнив понад 13 000 сторінок сіть схемами приладів та анатомічними спостереженнями, які значно випередили час. Приміром, у його блокнотах (кодексах) є проекти велосипедів, гелікоптерів, танків і літаків.

Понад третина робіт Леонардо да Вінчі були втрачені, але ті, що збереглися,

Ескізи із кодексу Арунделя — одного з блокнотів Леонардо да Вінчі, які показують його експеримент із краплею частинки. Фото: Caltech

оцифрували. Професор аеронавтики та медичної інженерії в Каліфорнійському технологічному інституті Морі Гаріб розглядав електронні копії, готуючись до заняття. Під час роботи він звернув увагу на ескізи у кодексі Арунделя, датованому 1480 – 1518 роками. На малюнках були зображені трикутники, утворені схожими на пісок частинками, що висипалися з рухомих банок.

«Мою увагу привернув напис Equatione di Moti – перекладається як «еквівалентність рухів» – на гіпотенузі одного з його накреслених трикутників. Мені стало цікаво дізнатися, що мав на увазі Леонардо під цією фразою», розповів професор.

Гаріб з колегами зробили висновки, що да Вінчі описував воду або пісок, які виливалися/сипалися з глека, поки той

рухався по траєкторії, паралельній землі. Записи показують, що винахідник знав, що частинки прискорюватимуться, а коли вони покинуть глек, це прискорення буде спричинено лише силою тяжіння. Він навіть спробував вивести фізичне рівняння, але неправильно визначав відстань до падіння об'єкта. Згодом Леонардо, ймовірно, покинув задум, адже у інших записах ця формула так і не зустрічається.

Таку властивість гравітації називають принципом еквівалентності. Вперше його сформулював Альберт Ейнштейн у 1907 році, що на 400 років пізніше, ніж були представлені ідеї да Вінчі. Для розробки теорії Ейнштейн розширив універсальний закон гравітаційного тяжіння Ісаака Ньютона і твердження Галілео Галілея про закон вільного падіння.

«Ми не знаємо, чи проводив да Вінчі подальші експерименти, чи досліджував це питання глибше. Але той факт, що він цікавився цією задачею таким чином ще на початку 1500-х років, демонструє, наскільки далеко попереду були його думки», каже професор Морі Гаріб.

Ілона КІВВА

На півночі Мексики знайшли поселення народу круглих пірамід

Виявилось, доколумбова цивілізація «втікачів родичів майя» – уастеків – була далеко не такою відсталою, як вважали раніше.

Під час розкопок, що передують будівництву великої автодороги, археологи з Національного інституту антропології та історії Мексики виявили гробниці і залишки житлових будинків класичного періоду Мезоамерики (250 – 900 роки нашої ери). Вони включали пару величезних круглих кам'яних фундаментів або платформ і більше десятка людських поховань.

Будівлі та поховання залишили після себе уастеки. Це народ, що належить до мовної групи майя, але проживав в основному на північному сході сучасної території Мексики, досить далеко від інших майя. Кам'яні фундаменти поперечно датовані 600 – 900 роками нашої ери. Це остання частина класичного періоду.

Обидві платформи складаються з земляної засипки з використанням кам'яної клад-

ки, що включає вапняк і базальт. Вони круглі – тут треба сказати, що архітектура уастеків взагалі виділяється серед інших мезоамериканських будівель саме закругленими формами, в тому числі у східчастих пірамідах.

Діаметр першої платформи становить 30 метрів, а другої – 20 метрів. На думку дослідників, призначення цих споруд полягало в захисті місць вічного спочинку особливо важливих уастеків: всередині археологи знайшли людські останки.

В одній будові виявили скелети трьох дорослих людей, яких колись поховали разом і, можливо, одночасно. Перед похованням їх прикрасили дивовижно майстерно зробленими сережками з раковин і зеленого кварцу, деякі з яких були виконані у формі квітів.

інші могили, знайдені в круглих фундаментах, були індивідуальними похованнями. У більшості випадків померлих ховали в сидячому положенні.

Крім поховань, на архео-

логічній ділянці Ель-Наранхо знайшли велику кількість кераміки, шліфувальні камені і наконечники знарядь. З цього вчені зробили висновок, що перед ними – не спеціально виділене кладовище. Швидше за все, на цьому місці знаходилося велике поселення уастеків, які ховали своїх померлих поблизу від житла.

Класичний період вважають часом розвитку і процвітання багатьох цивілізацій Мезоамерики. Але ось до уастеків, як вважали раніше, це не відносилось. Хоча в ранній період далекі родичі майя сприяли мистецтву, архітектурі та релігійній космології доколумбових цивілізацій. Наприклад, на думку деяких дослідників, концепція великого бога Кетцалькоатля насправді виникла в уастеків у I тисячолітті до нашої ери.

Потім, на думку істориків, був період занепаду їх цивілізації, а вершини своєї могутності і впливу вони досягли тільки після падіння великого міста Теотіуакана і раптово-

го занепаду цивілізації майя, в так званий посткласичний період (1200 – 1500 роки нашої ери).

Уастеки втратили свою свободу і незалежність в 1450-му, коли їх землі завоювали ацтеки. А після падіння імперії Монтесуми II їх майже повністю знищили іспанці. Цікаво, що ацтеки вважали уастеків дикунами, але війовниками. Саме на цьому ґрунтувалася думка істориків про деяку культурну відсталість уастеків.

Знахідки в Ель-Наранхо, на думку археологів, все змінюють. Вправні прикраси і якісна кераміка не могли бути зроблені тими дикунами, якими зазвичай зображують уастеків. Очевидно, в пізній класичний період їх цивілізація не переживала сильний занепад. Саме в цей період з'являються характеристики (похоронні звичаї, стилі в кераміці, будівельні практики), які через століття, в посткласичний період, будуть асоціюватися з культурною традицією уастеків на піку їх могутності.

Картинки життя старого Чернігова

Про один важливий папір

Зберігся рапорт Чернігівського поліцеймейстера Сіліна від 29 жовтня 1810 р. на ім'я першого цивільного губернатора Івана Васильовича Френсдорфа. Він обійняв цю посаду в 1802 році, коли утворилася Чернігівська губернія. Документ містить цікаві відомості про Ялівщину – нині регіональний ландшафтний парк в історичній місцевості Чернігова. Поліцеймейстер називає її Єловщина – так по-чернігівськи. Назва походить від прізвища власника млина на річці Стрижень райця Василя Яловицького. Право на володіння млином йому було підтверджено універсалом гетьмана Дем'яна Многогрішного від 13 червня 1672 року.

На той час, про який рапортує Сілін, поміщику-майору Туманському належав хутір Єловщина. За ним значилися три ревизькі душі і селянська господарка. У сусідському будинку поміщика, колезького асесора Василя Лизогуба, продавалося вино. Ні селян, ні подарки у нього не було. Неподалік від шинкового будинку поміщика Лизогуба розмістилася порожня оселя дворянина Крутеня. Селян також він не мав. Неподалік – два шинкові двори поміщика і майора Івана Костянтиновича без ревизьких селян і без будь-якого подарства. Чернігівський міський думі належав шинковий двір, віднесений до міського відкупу. Губернський секретар Олексій Єнько володів шинковим двором, де торгували вином «без ревизьких крестьян и хозяйственного обзаведения».

У Чернігові нараховувалося 804 будинки. А в них «мешканців чоловічої статі – до 4 000 душ, жіночої близько 2 800 душ. Понад те, приїздом, роботами, по службі та іншими випадками залучених, стікається на рік за приблизним обчисленням до 15 000 душ». Кожного понеділка і п'ятниці для простого народу відбувалися торги. Для них же влаштовувалися чотирирічні ярмарки – Хрещенська, Прокофіївська, Євстафіївська та в десяту п'ятницю. Через місто пролягали чотири головні тракту – Санкт-Петербурзький, Київський, Полтавський, Московський, «через які бувають проїзди із казенною та купецькою поклажею обозів та транспортів». Не обійшов поліцеймейстер Сілін і торгівлю міцними напоями. Всього в Чернігові, за його даними, 53 питних заклади, 23 виставки, 6 трактирів. Тому щорічно продаж вина дорівнював 13 708 відрам, горілки – 740, наливки – 195, пива – 2 090, меду – 2 360.

Необхідно сказати про трагічну загибель Івана Васильовича Френсдорфа, яка сталася 22 квітня 1813 року. Про це розповів громадський діяч,

титлярний радник Матвійович Ілліч Лазаревський у статті «Пам'яті мої»: «З початку заснування губернії у Чернігові – цивільними губернаторами було багато осіб. Скажу про деяких, хто обіймав цю посаду під час моєї служби. З них барон Іван Васильович Френсдорф пам'ятний з нагоди чудової смерті. У 1812 чи 1813 році, будучи в Глухові за рекрутським набором, повернувшись він до Чернігова вночі, вранці ж, у своїй квартирі, отримавши від убивці 18 шабельних ран, тоді ж помер. Пригода ця така разюча, відбулася серед губернського міста, вдень у вигляді вартових губернаторської квартири, але вбивця не відкритий. Впала підозра на дворянина нашого повіту шт.-кап. С. С. Купчинського; генерал-губернатор Лобанов, який поспішив за цією подією до Чернігова, сам провадив слідство, суворо запитував Купчинського, який утверджувався в невинності тим, що маючи потребу отримати подорожню, йшов тоді до губернатора, але не встиг ще зійти на подвір'я на вулиці, біля хвіртки, схопили його... Купчинський в останній момент, перед закінченням справи про це смертоббивство. Френсдорф був безсімейний, але в нього жила якась племінниця німкеня та вчитель поляк; обидва вони після смерті губернатора поїхали разом, із Чернігова, і дали привід до підозри у скоєнні тяжкого злочину, з видів корисливих чи любовних».

На другий чи третій день після події, як повідав нам Лазаревський, вартовий солдат повісився. За ним губернаторський кучер навмисне втопився. Не маємо жодного зображення Івана Васильовича Френсдорфа. На жаль. Є припущення археологів, що барон Френсдорф похований біля Троїцької церкви Чернігівського Троїцько-Іллінського монастиря, де були знайдені фрагменти губернаторського мундира.

Чернігів – губернське місто

У десятих роках дев'ятнадцятого сторіччя у місті проживало п'ять тисяч людей. Жили розмірено і досить одноманітно. Тиша порушувалася лише під час балів, званих обідів, театральних вистав, маскарадів. Але свято швидко закінчувалося, і Чернігів знову поринав у повсякденність будівництва, витрачання коштів на впорядкування міського саду і майданів, на утримання мостів, на забезпечення всім необхідним військовиків. Міська дума вишукувала засоби утримання губернаторського дому (він належав місту), вирішувала медичні, поліцейські, пожеж-

ні, військові, освітянські справи, займалася освітленням вулиць, опаленням домівок.

У 1831 році розпочалося будівництво нового шосе, яке за тридцять років стало складовою частиною Санкт-Петербурзького тракту протяжністю 189 верств (майже 202 км). Тракт прокладено через Остерський, Козелецький, Чернігівський та Городнянський повіти.

А в 1835 році по Десні й Дніпру почали курсувати пароплави. Тому в Чернігові виникла пристань, з якої по Десні вивозилася відповідна кількість продуктів, промислових і ремісничих товарів.

З січня 1838 року містяни мали можливість читати газету «Черниговские губернские ведомости», редакція якої містилася по вулиці Шосейній (нині проспект Миру). Влітку цього ж року відбувся візит композитора Михайла Глинки. Маєстро зупинився в духовній семінарії. Тут він відібрав талановитих співаків для Петербурзької капели хлопчиків.

Сполучення з Черніговом підтримувалося завдяки Київському мосту через Десну, зведеному в 1859 році. По ньому проїжджали диліжансами, парними й однокопитними візками. У 1859 році у Чернігові побудовано телеграфну лінію, що з'єднала його з найбільшими містами країни.

Дві важливі події відбулися в місті 1861 року. У січні побачив світ перший номер журналу «Черниговские епархиальные известия». Редакція отримала приміщення по вулиці Богуславській (тепер Гетьмана Полуботка) в помешканні духовної семінарії (нині – військовий госпіталь). Тоді ж у Чернігові відкрилася приватна бібліотека Маркуса Кранца, в якій налічувалося близько 500 томів окремих видань.

До середини XIX століття губернське місто залишалося одноповерховим, потопачим у зелених, квітучих садах. Будинки головним чином були дерев'яні. Вулиці освітлювалися гасовими ліхтарями. Поступово в місті почали з'являтися дерев'яні тротуари. Чернігів як і раніше залишався виключно містом чиновників. Кількість населення дорівнювало 14 тисячам.

Період важливих подій

Відбулася земська реформа 1864 року. А за рік утворилася Чернігівська губернска земська управа як виконавчий орган губернських земських зборів. Для неї було виділено двоповерховий будинок на нинішній вулиці Шевченка, 7, зведений приблизно 1814 року для губернських установ. Будівля зазнала кілька перебу-

дов. Тепер тут – обласна державна адміністрація.

Хлопчики одержували освіту в чоловічій гімназії, духовній семінарії, повітовому училищі. Громадськість вважала це несправедливим відносно дівчаток. Міська дума в 1865 року ухвалила рішення про відкриття жіночої гімназії. Для цього навчального закладу в 1867 році було зведено дерев'яний будинок, а за три роки гімназія розмістилася у кам'яному домі, спорудженому за проектом архітектора Дмитра Васильовича Савицького (уродженець Городні) і майже повністю на пожертви князя, губернського предводителя дворянства Миколи Дмитровича Долгорукова. Обидва пішли за світи у 1899 році, в рік відкриття гімназії, залишивши таким чином по собі вічну пам'ять. Адже будинок зберігся і в ньому тепер художній музей імені Г. Галагана (вулиця Музейна, 6).

У 1870 році Чернігів отримав можливість користуватися залізничним сполученням – пущено в експлуатацію Курсько-Київську залізницю, а в 1873 році – Любаво-Роменську.

Про значимість для міста цієї події Леонід Іванович Глібов написав для газети «Киевский телеграф» від 17 січня 1875 року наступне: «С некоторых пор Чернигов перестал быть изолированным городком, от которого, по выражению Гоголя, хоть три года скажи, но ни до какого государства не доскочишь. <...> Теперь иные времена, иные люди, крупные торговцы уже самолично и часто стали от правляться по торговым делам в обе наши стороны, в Одессу, Варшаву, даже Вену; некоторые почувствовали потребность «увидеть свет колесования людей» вояжируют по Европе. Приходит, пожалуй, согласиться с выражением одного местного сибарита, что Чернигов – настоящий город».

Сімдесяті роки подарували чернігівцям водогін, «Особое прибавление к Черниговским епархиальным известиям», громадську бібліотеку, літній театр у ротонді, «Черниговскую газету», полонених турків (вирувала російсько-турецька війна), яких взяли під опіку юні красуні-панянки. А взагалі-то побутовий рівень губернської столиці цього часу нічим не відрізнявся від попередніх років. Ніяких надзвичайних подій у місті не відбувалося. Тому випадок спроби самогубства розбурхав чернігівських обивателів. У нападі меланхолії якийсь чиновник намагався застрелитися. Постріл він направив у груди. Куля застрягла в легенях. На диво, самогубець залишився жити.

Людмила СТУДЬОНОВА

Календар березня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Короленка видала щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2023 рік». Укладачі: Л. В. Студьонова, І. Я. Каганова. Відп. за вип: І. М. Аліференко. Друкуємо березневу частину календаря.

2 – народився Костянтин Дмитрович Ушинський (1823–1871), педагог, письменник українського походження. Один із засновників наукової педагогіки. Його дитинство минуло у Новгороді-Сіверському, де він закінчив місцеву гімназію. Педагогу в цьому місті споруджено пам'ятник. Чернігівський обласний інститут післядипломної освіти має ім'я К. Д. Ушинського.

11 – народився Олександр Едуард Юлійович Ягн (1848–1922), український архітектор, художник, майстер художньої кераміки. З 1876 р. жив в Україні. Працював на Чернігівщині, Полтавщині і Сумщині. У 70–80-х рр. XIX ст. Ягн створив архітектурний ансамбль з палацу, готелю, флігеля, пекарні, церкви та парку в с. Вейсбахівка (нині с. Білоріччя Прилуцького р-ну). До нашого часу від цього комплексу зберігся лише флігель. Помер О. Ю. Ягн у с. Вейсбахівка.

13 – 1943р. нацистські окупанти спалили с. Козари Носівського р-ну (нині Ніжинського р-ну) разом із більшістю мешканців. Загинуло 3908 жителів, 420 людей спалено живцем.

14 – в Чернігові народилася Олена Михайлівна Конечна (1968), письменниця. Лауреатка премії імені Михайла Коцюбинського. Голова обласної організації Національної Спільноти письменників.

23 – в смт Козелець народився Борис Микитович Маньківський (1883–1962), вчений-невролог, творець унікальної школи в українській неврології, професор, академік АМН СРСР.

26 – в с. Городище Менського р-ну (нині Корюківського р-ну) народився Олександр Федорович Кістяківський (1833–1885), вчений-криміналіст, історик права, діяч українського національного відродження. Закінчив Чернігівську духовну семінарію. Похований у Києві.

29 – в с. Лемеші Козелецького р-ну (нині Чернігівського р-ну) народився Кирило Григорович Розумовський (1728–1803), останній гетьман України, генерал-фельдмаршал, президент Російської академії наук. Помер у своїй Батуринській резиденції.

31 – в с. Турівка Прилуцького повіту (нині Київська обл.) народився Микола Іванович Міхновський (1873–1924), випускник Прилуцької гімназії, адвокат, політичний і громадський діяч, один із лідерів українського національного руху XIX–початку XX ст., прибічник ідеї державної незалежності України, один із фундаторів українського націоналізму. Похований у Києві.

Батурин — гетьманська столиця

Господарська складова гетьманської садиби

Наслідуючи модні архітектурні тенденції середини XVIII ст., Кирило Розумовський збудував, а в подальшому, зважаючи на власні смаки та вподобання, оздобив свою гетьманську садибу в центральній частині Батурина. Вона мала важливу репрезентативну функцію, демонструючи соціальний статус власника.

У цілому садиба Кирила Розумовського на Київській вулиці мала типову для того часу забудову і складалася із парадної і господарської частин. На парадній ділянці садиби знаходилися великий дерев'яний одноповерховий будинок (палац), менші дерев'яні будинки (флігелі) для гостей та обслуги, кілька службових будівель та сад. Навпроти парадної, через дорогу, простягалася господарська частина садиби. Її функціональним призначенням було забезпечення потреб гетьманського двору. Тут знаходилося чимало споруд різноманітного господарського призначення, а також будівлі, у яких мешкали різноманітні «служителі» двору. Серед них – 2 службові флігелі, розраховані для проживання 17 та 18 чоловік відповідно, окремо стояли флігелі для музикантів та співаків.

На цій частині садиби була велика кухня, льодовня з коморою, хлібня та комора, 2 вартівні, цегляні «гардеробні» (комори) з погребам, декілька стаєнь та каретних хлівів. Господарська частина садиби станом на 1765 р. займала площу 8 437 квадратних сажнів (3,8 га).

У ході постійної роботи істориків заповідника по садибі відкриваються нові матеріали. Так, документи 1757 р. фіксують ток будівництва у ній низки господарських споруд. 23 липня 1757 р. жителі гетьманської столиці Батурина Мойсей Мальченко, Ілля Тесленко, Лук'ян Різниченко, Семен Корнієнко, Петро Сосновський, Яків Запарун, Дмитро Шкляр уклали угоду з батуринським со-

тником ром Стожком про спорудження у манській садибі стайні. Будівля мала бути дерев'яною і постати на вже ючому мурованому фундаменті, мати 20 вікон та 2 дверей. В ній мало розміститися 40 стійл для коней. Розміри – 22,5 сажня у довжину, 6 сажнів ширини та 5 аршин висотою (47,9 м х 12,8 м х 3,5 м). У документі прописано оплату праці за виконану роботу, яка складала 150 руб. На скільки значною була ця сума, ми можемо зрозуміти в порівнянні. Так, станом на 1766 р., рублена хата з сіними у Чернігівському полку коштувала від 10 до 25 руб. Будівництво стайні велось згідно креслення та за безпосереднього контролю виконання роботи іноземного майстра з Сілезії Йогана Гіршбергера.

Документ від 8 травня 1757 р. фіксує будівництво інших дерев'яних споруд на кам'яному фундаменті: льодовні, над якою мали звести комору на 4 світлиці та 2 сіней, невелику хату та кухню. Всі ці перелічені споруди зводились під одним дахом та, відповідно, мали 13 дверей та 8 вікон. А розмірами споруда була довжиною 22 триаршинних сажнів (15,8 м), шириною 4 триаршинних сажнів (2,9 м), та 2 сажнів (4,3 м) висотою. За роботу теслям, яких було залучено 20 осіб, виділялася така ж сума, як і за стайню – 150 руб. Ці споруди також зводилися за планами та під керівництвом Йогана Гіршбергера.

Як бачимо, до будівництва господарської складової гетьманської садиби Кирила Розумовського особи, на яких було це покладено (сотник Стожок та інженер Гіршбергер) відносилися доволі відповідально. До будівництва було залучено місцевих жителів, що, в свою чергу, сприяло їх зайнятості.

Юлія ФУРСОВА

Випадкові знахідки в археологічній колекції заповідника

Археологічна колекція Національного заповідника «Гетьманська столиця» почала формуватися у 1975 р., з початком функціонування Батуринського історико-краєзнавчого музею. Попри те, що головним завданням установи, як і кожної у країні, було доносити до суспільства лишень досягнення комуністичного будівництва, музейники Батурина, будучи патріотами своєї справи та свого міста, активно збирали місцеву старовину. Постійно здійснювали науково-етнографічні експедиції до населених пунктів батуринського краю, мешканців якого схилили до передачі предметів історичної цінності, які були виявлені під час земляних робіт та зберігалися в них вдома. І сьогодні очевидно, що розуміння і представлення історії Батурина неможливе без тих предметів, які надійшли до музею саме в цей період формування археологічної колекції випадковими знахідками.

Основний фонд Батуринського історико - краєзнавчого музею на кінець 1980-х рр. нараховував понад 2 тис. речових і писемних пам'яток історії та культури, з яких близько півтисячі предметів становили археологічні знахідки.

Варто підкреслити, що сам Батурин завжди цікавив істориків, краєзнавців, митців. Були такі і серед жителів селища. Найбільш активним у вивченні історичного минулого Батурина і збереження його пам'яток був батуринець Микола Шкляр (1914 – 1982 рр.), який займався збором випад-

кових археологічних знахідок для власної колекції, частина якої потрапила до фондів музею. Важливе значення мала також збиральницька діяльність Олександра Кодакова (1909 – 1993 рр.), який створив домашній історико-природничий музей. В його колекції були представлені кераміка з гетьманських палаців, предмети із бронзи, побутові речі, ядра. На початок 1980-х рр. в музеї було до 20 предметів XVIII ст. По смерті О. Кодакова, за його заповітом, деякі випадкові знахідки потрапили до фондів заповідника, а саме: наральник, дві сокири, дві козацькі люльки, замок, ключ та чотири чавунні ядра з Гончарівки, шпора, яка була знайдена біля парку «Кочубеївський», жіноча прикраса та залізне кайло без зазначення місця знахідки. Також у колекції Олександра Костянтиновича було понад 60 одиниць уламків кахлів.

Фактично, до початку роботи у 1995 р. Батуринської археологічної експедиції, збір археологічних матеріалів відбувався шляхом накопичення випадкових знахідок. Наведено декілька випадкових археологічних знахідок, які, на нашу думку, є особливо промовистими і які детально характеризують історію нашого міста від часів палеоліту.

Наприклад, перше надходження до музею було внесене до інвентарної картки 21 березня 1975 р. Це був зуб розміром 5,5х2,5 см гігантського оленя палеолітичної доби, який було знайдено на березі

р. Сейм у 1961 р. та передано до музею Олександром Кодаковим. Того ж дня в реєстр було внесено і кам'яний молоток періоду неоліту: внизу клиноподібний, зверху циліндричний, розміром 8х4,5х2,5 см. Його було виявлено в парку «Кочубеївський» у 1955 р. Подарунок Миколи Шкляра. У 2006 р. Ірина Лобовик передала фрагмент двобічної ливарної форми XI – XIII ст. з овругького шиферу розміром 5,5х4,8х0,9 см. Знайдена в 2005 році на подолі середньовічного Батурина місцевими жителями. З одного боку форми вирізьблені ямки для відливки гудзика та кульки, з іншого – для відливки хреста складної форми.

Важливою знахідкою, без якої важко уявити історію Батурина, є фрагмент дула гармати кінця XVII – початку XVIII ст. з рельєфним орнаментом. Його було виявлено на території замиської резиденції гетьмана Івана Мазепи на Гончарівці в 1988 р. З колекції Олександра Кодакова заповідником придбане 18 лютого 1994 р. Вилучений із землі предмет назавжди втрачає свою наукову цінність. Але, разом з тим, випадкові знахідки, що потрапили до музейних зібрань і пройшли етап наукової атрибуції, є важливим джерелом історичного знання. Прикладом цього є археологічна колекція Національного заповідника «Гетьманська столиця».

Андрій БАТЮК

Кохання, збережене в листах

У лютневі дні ми часто згадуємо історію кохання, які вплинули на історію нашої держави у ті часи, коли Батурин був її столицею. Згадуємо також про закохані пари, які ходили цими стежками, які надихалися красою нашого Присеймівського краю!

На увесь світ відомі історія кохання великого гетьмана І. Мазепи до юної Мотрони Кочубей і його листи до Мотри. Не менш пристрасним було ще одне кохання, яке народилося на цих благодатних теренах вже в XX столітті – сина сторожа садиби Кочубеїв Дмитра Дяченка – Микити і його дружини Надії Корнієнко.

У 2008 році садиба Дяченка була придбана Благодійним фондом «Гетьманська столиця» нашого заповідника. Власник будинком заповідник став разом із будинком заповідника. Читачи його листи-зізнання майбутній дружині Надії, мимохіть ловиш себе на думці, що вони за своєю висотою і благородством, глибиною почуттів подібні до листів закоханого гетьмана Івана Мазепи до Мотри.

На той час Микита Дмитрович навчався на заочному відділенні Чернігівського учительського інсти-

титу, на факультеті української філології, і часто писав листи, повні турботи і любові, перебуваючи на навчальній сесії (грудень 1947 р. – січень 1948 р.).

«Здрастуй, дорога Надійко! Ось пишу я тобі кожного дня. Знаєш, як сумно. Не весь я тут. Більша моя частина вдома і з нею ти. Сьогодні ти пішла на роботу. Це добре, але, Надійко, треба приходити обідати».

Вже за кілька днів, летить до Батурина новий лист: «Мила Надійко! Отримав я твого листа, сповненого сліз, вірніше, слідів від сліз. Не треба, Надійко, так переживати ... Адже ти найкраща. Миленька, добра, турботлива. Скучаю дуже. Так би і опинився вдома. Там не відчуваш відчуженості...Є з ким від душі пожартувати, поговорити, посміятися. Це з тобою... Та і глибоко відчуваєш твоє чисте, ласкаве, турботливе відношення. Я зовсім, мила Надійко, не помилюсь, якщо скажу, що твої турботи, ласки виходять не з угодовства, а від кохання, від доброго, чуйного серця, ласкавого, але замкненого, ... що начебто боїться дорогого поплати-

тис за неприємну ласку і відвертість потім. У цій прихованості, лякливості без залишку відкритися перед коханою людиною, у тебе, Надійко, є своя чарівність, своя загадка, а вона буде приваблювати, притягувати до себе. Ось так, мила Надійко, пробач за ліричний відступ, але він, їй-Богу, правдивий і доречний».

Тепліє на душі, коли читаєш лист-спогад від 18 січня 1948 р. Тут автор згадує вечір Хрещення Господнього 4-річної давнини: «Надя, мила, дорога! Сьогодні 18 січня – «Хрещен-

Праворуч – Микита Дяченко з товаришем біля руйн будинку В.Кочубея, 1950-ті роки. З фондової колекції НІКЗ «Гетьманська столиця»

тисся за неприємну ласку і відвертість потім. У цій прихованості, лякливості без залишку відкритися перед коханою людиною, у тебе, Надійко, є своя чарівність, своя загадка, а вона буде приваблювати, притягувати до себе. Ось так, мила Надійко, пробач за ліричний відступ, але він, їй-Богу, правдивий і доречний».

Тепліє на душі, коли читаєш лист-спогад від 18 січня 1948 р. Тут автор згадує вечір Хрещення Господнього 4-річної давнини: «Надя, мила, дорога! Сьогодні 18 січня – «Хрещен-

ський вечір». Захотілося мені помріяти, позгадувати. Згадалось наше миле, хороше минуле... Мороз. Занесена рипучим снігом дорога. Далекий завод... Ось і зараз, в цей хрещенський вечір мені так хочеться перенестися туди, в цю кімнату, на лаву біля плити або на стілець біля стола із білою скатертиною, вазою із сухих квітів... Не хочеться йти. Надя така ласкава, тепленька, правдива.

Так, дивні, милі серцю спогади, чистих нічим не спалюваних наших відносин. Ти далеко, скоріше б додому, під твоє крилечко. З тобою вдвох не скучно, ми звикли одне до одного, і завжди чекаємо один на одного».

«Здрастуй, Надійко моя дорога! Отримав два хороших листи, з яких один (за 19. І) ще краще, відвертіше. Спасибі за нього, за все хороше, що написано у ньому, а в ньому стільки приязні, прямоти, і добре читати його, знати і відчувати любов і повагу коханої людини, котрій відповідаєш тим же».

Ці чарівні листи передували одруженню пари. Микита і Надія Дяченки прожили у щасливому шлюбі 30 років (з 1948 року до 1978 року), виховали сина Миколу, який і успадкував їхню садибу.

Запрошуємо і вас, дорогі друзі, на романтичну прогулянку до Садиби Кочубеїв, підживити свої почуття або знайти нове кохання! Хто зна, хто зна?

Наталія СЕРДЮК

Автори публікацій – науковці Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця».

Поштовий конверт, 1948 р.

Садиба Дяченка, сучасний вигляд.

«Вечорниці» великого художника Іллі Рєпіна

В переліку почесних гостей садиби «Качанівка» і уродженець Слобожанщини Ілля Юхимович Рєпін (1834 – 1930), який влітку 1880 р. прибув до садиби. І сьогодні Національний історико-культурний заповідник «Качанівка», створений на базі старовинної садиби, вражає відвідувачів поєднанням старовинної архітектури і чарівної природи.

Метою приїзду художника до України була робота над славнозвісною картиною «Запорожці пишуть листа турецькому султану» (1891). Та не тільки «Запорожці...» вабили художника в Україну. Ілля Юхимович задумав паралельно писати картину «Вечорниці», де б знайшли відображення побут та звичаї українського народу.

Вечірки поділялися на два періоди: в теплу пору року це зустрічі молоді на природі, в холодну пору, коли молодь змушена була збиратися в якомусь приміщенні, вечірки і були вечорницями.

На вечорниці збиралися тільки незаміжні дівчата і неодружені хлопці. Дівчата відвідували вечірки виключно у своєму селі, а хлопцям дозволялося бути на вечорницях і свого села, і сусідніх. Саме на таких вечірках між молоддю зароджувалися стосунки, що в подальшому в ідеальному варіанті призводили до створення сім'ї.

Офіційно вечорниці були місцем, де збиралися дівчата для того, щоб займатися рукоділлям. Тому саме дівчата винаймали так звану «досвідчату хату». Це була, як правило, хата вдовиці, «досвідчатої матері», чи бездітного подружжя, де чоловіка звали «досвідчатим батьком». За хату платилося хлібом, пшоном, борошном, полотном.

Кожна частина села, а то й кожна вулиця мали свою хату для вечорниць. Дійство починалося з того, що дівчата приходили до найманої господині, прикрашали її та починали займатися рукоділлям, яке становило в майбутньому весільний посаг нареченої. Парубки приходили завжди пізніше.

На свята до звичних розваг додавалося запрошення музик. Також запрошували різного роду оповідачів, які розповідали про чудеса і небилиці.

Якщо все закінчувалося опівночі, це називалося «вечорницями». А якщо засиджувалися до третіх півнів, то це уже були «досвідки». За опівніч молодь починала розбиватися на пари. Право вибору пари належало дівчині.

Ілля Рєпін, подорожуючи Україною, неподалік Запоріжжя познайомився з власником Качанівки Василем Васильовичем Тарновським молодшим (1838 – 1899). Господар садиби був знаним в середовищі проукраїнської інтелігенції як колекціонер, зокрема, козацької минувшини. Качанівка була пере-

творена на культурно-мистецький осередок.

Ця зустріч стала визначальною як для Іллі Юхимовича, так і для Василя Васильовича. Типажі Тарновського і його кучера Василя Черепана призвисько Нікішка вразили художника своїми козацькими рисами. Сталося знайомство, зав'язалась розмова, під час якої художник поділився своїм задумом щодо «Запорожців...». Тарновський був в захваті від почутого і відразу запропонував Іллі Юхимовичу відвідати Качанівку і познайомитися з колекцією українських старожитностей.

Потрапивши до садиби на початку серпня 1880 року, Ілля Юхимович був вражений розмаїттям козацьких артефактів. Протягом серпня–вересня Рєпін працював у кабінеті–музеї В. Тарновського, замальовуючи безцінні козацькі реліквії.

Художника цікавили образи жителів Качанівки та навколишніх сіл. Саме «качанівські типажі» стали прототипами, які були увіковічені рукою майстра на полотні.

Загалом задум «Вечорниць» виник у художника раніше. Робота над картиною була розпочата в 1877 році в Чугуєві, де був виконаний живописний ескіз, місцезнаходження якого невідоме. Рєпін продовжував роботу над картиною і в Москві. Вже перебуваючи в Україні, в 1880 році у с. Покровському І. Рєпін пише картину «Українська хата», яка стає своєрідним прологом «досвідчатої» хати у «Вечорницях». На полотні бачимо традиційну українському селі хату–мазанку. Білі стіни, які на сонці рефлексують жовтими відтінками, тримають великий солом'яний дах. Лише два маленькі віконця вказують на хату незможного селянина. Подвір'я вкрито зеленню трави, сарай теж під соломою, тин, віз, домашня живність, три тоненькі берізки – все це доповнює образ простого українського селянського подвір'я.

Завдяки цікавим і колоритним образам, віднайденим в Качанівці, Власівці, Парасіївці та Петрушівці, робота над полотном значно прискорилась, і на початку 1881 р. картина була завершена. На полотні можна побачити традиційні осінньо-зимові зібрання молоді – вечорниці. Художник зображує саме святкові вечорниці, які відбуваються в другій половині осені.

Зображена сцена відбу-

вається в розпал дійства, до «досвідчатої хати» прийшли хлопці. Дівчата відклали свою роботу, на столі стоять напої, частування, молодь розважається. Танцююча пара є центром композиції. Ліворуч – гурт музик (сопілка, скрипка, бубон). Праворуч в гурті молоді пара старших людей – «досвідчатий батько» та «досвідчата мати», які спілкуються з молоддю.

Молодіжні образи художник наповнив широким спектром емоційного забарвлення. Дехто з дівчат нудьгує, до деяких бачимо відверте залицяння хлопців. Та більшість присутніх зачаровані дійством, особливо танцюючою парою.

Костюми, дівочі прикраси, рушники, ікони – все це досить точно характеризує культуру та розваги молоді українського села XIX ст.

Певною особливістю роботи Іллі Юхимовича в Качанівці було те, що складно віднести конкретний етюд до конкретної картини. Існують замальовки, де переплелися і «Вечорниці», і «Запорожці...». Цікаво, що в ряді етюдів Рєпіна зустрічаються і прізвиська портретованих: Гусар, Самусь, Коваль: сьогодні людей з такими ж прізвиськами можна легко знайти в навколишніх з Качанівкою селах.

В цілому в загальній концепції і по духу «Вечорниць» перегукуються із «Запорожцями...». Образами на цих полотнах Рєпін розкриває внутрішню силу, здатність простого народу повністю віддаватися радості і розвагам. Народний сміх, веселощі, національна самобутність, прагнення свободи – все це поєднує ці дві роботи.

Рєпіна настільки захопила тема українських вечорниць, що, вже перебуваючи у Москві, він на одному диханні завершує картину, яку було експоновано в 1881 році на 9-й виставці «передвижників». Полотно мало успіх. За право купити картину сперечалися відомих колекціонери. Врешті полотно за 5500 тис. крб. купив Павло Третьяков для своєї галереї, де вона і знаходиться по теперішній час.

Цією картиною Ілля Юхимович вкотре довів, що його любов до рідної землі – України не мала меж, душею він був міцно пов'язаний з природою, побутом, культурою своєї батьківщини.

Тарас ШЕВЧЕНКО,
заступник генерального
директора
НІКЗ «Качанівка»

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

З добротою в серці

Щороку 17 лютого у багатьох країнах світу, зокрема в США, Канаді, Японії, Сінгапурі, Таїланді, відзначають День спонтанного прояву доброти. Віднедавна таке свято з'явилося і в Україні. Його мета – заохочувати людей до проявів милосердя, оскільки воно надихає людей.

У родині Михайла Коцюбинського усі завжди піклувалися одне про одного. Про це ми можемо дізнатися зі спогадів його доньки Ірини Коцюбинської та із епістолярної спадщини письменника.

У книзі «Спогади і розповіді про М. М. Коцюбинського» Ірина Михайлівна подала цілий розділ під назвою «Перші родинні відчуття», де можна дізнатися про теплі стосунки між усіма членами сім'ї.

«Ласкаві очі, безмежна радість, тепло, що огортає тебе, зогріває сонячним промінням – це перші мої спогади про тата, перші родинні почуття.

Сьогодні неділя. Тато не йде на роботу. Це для нас, дітей, ціле свято. Можна залізти до нього на коліна, погратися брелоком – срібною голівкою мопсика, що висить на ланцюжку від годинника на татовому жилеті.

Батько дозволяє витягти з кишені срібну сірничницю, оздоблену ірисами, погратися важким срібним портсигаром, що так голосно стукає, коли його зачинають. А попілничка у вигляді санчат остаточно захо-

плює увагу малюків. Ці санчата так швидко з'їжджають з татового коліна, мов справжні».

А ще зі спогадів Ірини Коцюбинської можна дізнатися, як її бабуся, мама Михайла Коцюбинського, Гликерія Максимівна шила торбинки на волоські горіхи, що рясно вродили в саду, а Лідія Михайлівна, тітка Ірини Михайлівни, рідна сестра Михайла Коцюбинського, їй допомагала.

Не можемо не згадати і трепетну історію про те, як Михайло Михайлович ретельно обирав матеріал для блузи своїй дружині Вірі Устимівні. Він підібрав фланелеву тканину з блідо-рожевими трояндами, і «...вона йому дуже подобається».

Теплими зимовими вечорами, коли в будинку були нагріті грубки, в хаті пахло «... чаєм з молоком і книшками, що напекла тьоття Лідія», Михайло Коцюбинський читав дітям свої казки «Про двох цапків і двох кізочок», «Про десять робітників-пальців», «Про Івасика і Тарасика». Діти в родині письменника знали, що ці казки були написані спеціально для них. І від того вони були їм «...ще миліші, ще цікавіші».

Ще вдома на веранді діти гралися у ярмарок. А Михайло Коцюбинський щось у них купував. «...Скільки було радощів, коли на гріш купував у нас тато наших виробів!»

І таких історій у родині Коцюбинських було стільки, що їх і не злічити!

Мистецька вітальня

В Музеї-заповіднику М. Коцюбинського 18 лютого відбулася друга зустріч гостей на проєкті «Мистецька вітальня Коцюбинського». Цього разу йшлося про родину Вербицьких-Вороних.

Часом переплетіння долі буває таким міцним! Ось і один зі старовинних чернігівських будинків зберіг таку таємницю. Розташований він на старій Лісковіці. Колись там було старовинне дворянське гніздо Антіох-Вербицьких, що проживали в ньому ще з початку минулого століття. А до того їм належав ще один сусідній будинок, який вони продали далеким родичам.

Глава сім'ї Микола Антіох-Вербицький у цьому помешканні доживав свого віку, коли повернувся до міста з тривалого 25-річного заслання до Рязані та Орла за свою громадянську діяльність та українські вірші. А його п'ятеро дітей виростили, одружувалися, народжували своїх дітей і залишалися жити у родинному гнізді великим дружным сі-

мейством. У цей дім зятем колись прийшов поет-модерніст Микола Вороний, тут народився і виріс його син Марко Вороний, пізніше знищений більшовиками на Соловках.

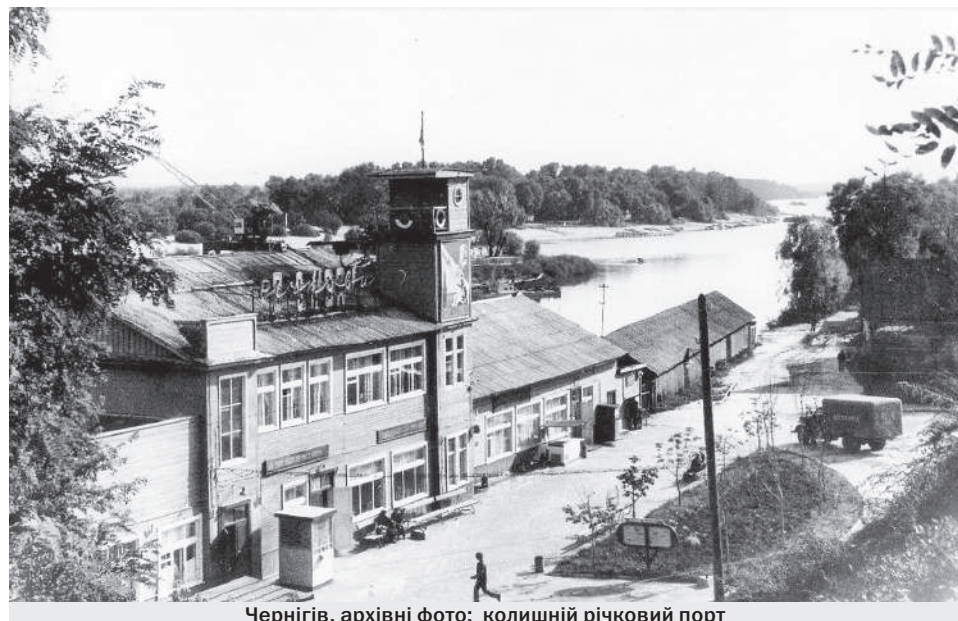
Про Вербицьких цікаві спогади залишила Софія Русова: «Унизу по Десні, у так званій Лісковіці, жила родина Вербицьких: батько – учитель літератури в гімназії, нігіліст, представник крайньої лінії, три сини: Федя, Коля і Гриша та дочка, що стала потім дружиною Вороного. Я добре знала їхню матір, добру, ласкаву, завжди заклопотану своїми родинними справами і матеріальними злиднями. Чоловіка її за українські симпатії, переведено 1876 року на посаду вчителя з Чернігова у Рязань, а потім в Орел, так що він приїздив додому лише на літні вакації. Хатка Вербицьких утопала в густому саду, де було багато чудових овочів.

Молодих Вербицьких я пізнала, коли вони вже були студентами. Федір Микола-

йович був романтичної вдачі, писав вірші, любив музику. Микола Миколайович одружився з однією з моїх небог Любою Ліндфорс. Але це подружжя скоро розійшлося. Третій син, Григор, був дуже добрий, м'який і ласкавий до своєї мами, що, на жаль, осліпла на старі роки. Разом з ними жив їхній родич І. Ф. Рашевський, лікар земської лікарні. Це була одна з найпопулярніших постатей у Чернігові і як добрий лікар, і як видатний своєю чесністю і прямою громадянським діяч».

Про усі переплетіння долі людей, що проживали в старовинному будинку на Лісковіці, гості слухали у затишній та приємній атмосфері у вітальні в меморіальному будинку Михайла Коцюбинського, насолоджуючись духмяним трав'яним чаєм.

Хочете теж побувати на такій зустрічі в Мистецькій вітальні Михайла Коцюбинського? Тоді слідкуйте за нашими новинами на сайті та у соцмережах, аби не пропустити анонс.

Чернігів, архівні фото: колишній річковий порт

Вшанували пам'ять Героїв Небесної Сотні

20 лютого біля меморіальної стели «Небесна Сотня» на головній площі Чернігова учасники Революції Гідності, громадськість, представники органів влади та силових структур вшанували пам'ять Героїв Небесної Сотні.

В заході взяли участь, зокрема, В'ячеслав Чаус, начальник обласної військової адміністрації; Олена Дмитренко, голова обласної ради; Дмитро Брижинський, начальник Чернігівської міської військової адміністрації; генерал-майор Віктор Ніколюк, командувач військ ОК «Північ».

Настоятель храму святих Михаїла і Федора Православної церкви України отець Олег Сіренко очолив заупокійну літію за загиблими Героями. Присутні поклала квіти до меморіальної стели «Небесна Сотня».

«Сьогодні в Україні триває війна. Сьогодні на нашу землю прийшов російський ворог... Але я впевнений, що ми переможемо. Адже ми сильні, ми вільні і, як ніколи, маємо безпрецедентну підтримку всього цивілізованого світу. Водночас маємо пам'ятати кожного, хто віддав своє життя за незалежність нашої країни. Кожного героя. Герої не вмирають!», наголосив В'ячеслав Чаус.

«Небесна Сотня – це перші загиблі герої російсько-української війни. Серед них і наші земляки Андрій Мовчан, Василь Прохорський і Віктор Орленко», заявив Сергій Бутко, представник Українського інституту національної пам'яті в Чернігівській області.

«Чому крім цієї стели у Чернігові відсутні поважні пам'ятні знаки на честь Героїв Небесної Сотні? І хто з місцевих жителів знає про існування площі Небесної Сотні, якщо там відсутня навіть табличка, яка інформує про це», зазначила Світлана Жимолостнова, волонтерка, учасниця Революції Гідності. Вона закликала владу зробити вагомий внесок в увічнення пам'яті про подвиг Героїв Небесної Сотні, всіх учасників Революції Гідності.

Дмитро Брижинський призначений начальником Чернігівської міської військової адміністрації

Про це йдеться в розпорядженні Президента України.

Дмитро Брижинський народився у місті Сновськ Чернігівської області 3 червня 1980 року. Проходив службу на посадах командира взводу, командира роти, начальника штабу батальйону, командира батальйону, старшого офіцера управління оперативної підготовки оперативного управління Оперативного командування «Північ» у Чернігові, начальника штаба 58-мої окремої мотопіхотної бригади, командира 93 окремої механізованої бригади Холодний Яр, начальник управління підготовки Оперативного командування «Північ», з травня 2022 року командир 58 окремої мотопіхотної бригади.

Про обсяги руйнувань і компенсацію житла

Від мешканців Чернігівської області через «Дію» надійшло Понад 15,5 тис. повідомлень про зруйноване житло, за даними ОДА в області за час повномасштабної війни знищено біля 6800 будівель.

Про це під час візиту на Чернігівщину повідомила голова Комітету Верховної Ради з питань організації держави, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Олена Шуляк.

Відбудова вже розпочалася, але загальна площа руйнувань на Чернігівщині – 1 154 997 кв м. Зокрема, з обласного центру про руйнації та пошкодження житлового фонду через Дію повідомили 10 709 людей (йдеться про пошкодження 751 712 кв м у Чернігові).

За словами Олени Шуляк, до відбудови Чернігівщини підключаються міжнародні партнери, але головним у цьому процесі має бути рішення парламенту. Зокрема, мова про підтримку законопроекту 7198 у другому читанні.

«До прикладу, у селі Ягідному на Чернігівщині, де окупанти

тримали протягом місяця у заручниках мирне населення, пошкоджено 157 будинків та зруйнувало 16. У рамках спільного проекту Іванівської громади з урядом Латвії почали будівництво 3-х з 7-ми повністю знищених осель. Гроші на ці потреби виділили з обласного бюджету, частину будматеріалів надала УЗ», розповіла Олена Шуляк і наголосила, що централізоване рішення щодо питання компенсації житлового фонду – за парламентом.

7 лютого парламент розпочав розгляд законопроекту 7198, який створює механізм компенсації для українців, чия нерухомість була пошкоджена чи знищена внаслідок військової агресії РФ проти України. У разі прийняття цього законопроекту, в Україні з'явиться зручний інструмент отримання компенсацій, що дозволить забезпечити повноцінне відновлення житлової інфраструктури українських громад.

Днями Верховна Рада України ухвалила цей законопроект в другому читанні і в цілому.

Ічнянська громада співпрацюватиме з французькими містами

23 лютого міська голова Ічні Олена Бутурлим та мери французьких міст Авранш та Пломер Давід Ніколя та Ронан Лоас підписали Меморандум про побратимство та співпрацю. Це стало ще однією сторінкою українсько-французького партнерства області.

Другий день візиту французької делегації на Ічнянщину був присвячений промисловому потенціалу підприємств, екологічному добробуту. Гості віддали найбільші підприємства харчової та аграрної галузі, екоцентр та Ічнянський національний природний парк і перлину зеленого туризму – родинний хутір «Зелена світлиця».

Підписання Меморандумів з французькими містами Авранш і Пломер стало результатом участі Ічнянської міської голови у роботі 104-го Конгресу мерів та президентів агломерації Франції, який проходив у Франції з 22 по 24 листопада минулого року.

Чернігівщину на цьому заході також представляли міста Чернігів та Ніжин. Ця подія стала ще одним кроком до поглиблення партнерських відносин з Французькою Республікою. Адже нині Чернігівська область має партнерські відносини з регіоном Іль-де-Франс, укладено Договір про майбутню співпрацю між Черніговом та Реймсом, Ніжин розпочинає співпрацю з містом Сен Жермен-ан-Ле.

Відновлюють тролейбусну мережу

В Чернігові відновлюють тролейбусну інфраструктуру, яка була знищена під час російського вторгнення. Зокрема, фахівці «Чернігівського тролейбусного управління» працюють на вулиці Івана Мазепи, неподалік камвольно-суконного комбінату. Раніше це був один з найбільш затребуваних серед чернігівців напрямків.

–У нас там кілька опор було зруйновано, була пошкоджена контактна мережа. Загалом вся ділянка майже від танку і до «Хімволокна» потребувала повністю або частково ремонту, – розповів начальник КП «ЧТУ» Руслан Ємець.

Відновити рух тролейбусів у бік КСК в ЧТУ планували давно, але особливо пріоритетною ця ділянка наразі є тому, що на неї планують перенаправити маршрут №8. З 1 березня у Чернігові перекрито вулицю Любецьку, якою курсував цей тролейбус.

– Маршрут скорочено, нагадує колишню «вісімку», але не до «Хімволокна», а тільки до КСК. І коли буде відновлена ділянка до мікрора-

йону ЗАЗу, тоді ми запустимо від ЗАЗу до КСК, як мінімум, колишню, знану в місті, «четвірку», четвертий маршрут, – повідомив Руслан Ємець.

До російського вторгнення до КСК курсували чотири тролейбусні маршрути, а зараз – тільки автобуси №22, 27 та 29. В ЧТУ вважають, що двох маршрутів для цього мікрорайону наразі буде достатньо.

– На сьогоднішні там теж є підприємства, є гуртожитки, працюють і мешкають люди. Звичайно, ми відновлювали і будемо відновлювати туди транспорт, але такої кількості, таких завдань, як були колись, сьогодні вже немає. Той мікрорайон не настільки завантажений пасажирями, як ЗАЗ чи простект Лук'яненка (колишня вул. Рокосовської), – зазначив Ємець.

В ЧТУ сподіваються завершити відновлення контактної мережі на цій ділянці в першій половині березня. Потім фахівці управління візьмуться за ще більш масштабне та нагальне завдання – відновлення руху тролейбусів у бік ЗАЗу. Інфраструктура там так само зруйнована.

Громади розробляють стратегію розвитку освітньої галузі

Європейський Союз в особі українських територіальних громад прагне бачити суб'єктів взаємин, які здатні на прямі партнерські взаємини на основі спільних цінностей. Такі думки пролунали під час семінару «Формування стратегії розвитку освітньої галузі територіальних громад», що проводився 16 – 17 лютого 2023 р. в рамках нового проекту за підтримки фонду Ганса Зайделя «Підтримка здатності територіальних громад Чернігівської області до роботи за умов війни». Навчання привернуло увагу 46 учасників із 40 територіальних громад регіону, проводили його експерти Шведсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» Олег Фасоля та Айдер Сейтосманов.

З найцікавішого говорилось про наступне. Громади мають бути зацікавлені в розвитку не лише формальної, але інформальної освіти, адже, скажімо, унікальні елементи культурної спадщини – це не що інше, як один з факторів розвитку території.

Без розвитку вчителя не буде успішної дитини, тому треба долати

консерватизм вчителя, зокрема щодо оволодіння віртуальними інструментами викладання. Союзником влади є батьки та учні. Відновлення – це не просто відбудова зруйнованого під час війни, це шанс на модернізацію.

Чи не найбільше дискусій викликало майбутнє старшої школи. На думку експертів, реформа старшої школи потрібна. На відміну від молодшої та середньої школи її не було. Неможливо одні й ті самі методи навчання застосовувати до учнів молодших та старших класів: останні вимагають значно більше свободи. Реальну спеціалізацію та професійну орієнтацію забезпечує старша школа, а тут чи не найбільше проблем.

Проект «Підтримка здатності територіальних громад Чернігівської області до роботи за умов війни» реалізується Чернігівським регіональним центром підвищення кваліфікації разом із партнерами – НГО Сіверський Інститут Регіональних Досліджень, Чернігівське регіональне відділення Асоціації міст України за підтримки Hanns Seidel Stiftung Ukraine.

Повідомляє Служба безпеки України

Слідчі СБУ розслідують злочини військовослужбовців рф, винних у порушенні законів та звичаїв війни

Слідчими Управління СБ України в Чернігівській області протягом 2022 року здійснювалось досудове розслідування у більше ніж 1000 кримінальних провадженнях. Значна частина з них стосувалась злочинів, передбачених ст. 438 (порушення законів та звичаїв війни) Кримінального кодексу України, вчинених військовослужбовцями рф під час окупації регіону.

У серпні минулого року за матеріалами СБУ засуджено російського танкіста М. Кулікова, який здійснив обстріл 11-поверхового житлового будинку, що не був військовою ціллю та не використовується для військових потреб. За рішенням суду окупанту рф винесено вирок – 10 років позбавлення волі.

Також, до 8 років та 6 місяців позбавлення волі засуджено командира російського танка М. Філатова. Слід-

чими СБУ встановлено, що військовослужбовець рф, застосовуючи фізичне насильство, здійснював пограбування цивільного населення Чернігівщини.

Слідчими встановлено особу та проведено досудове розслідування стосовно військовослужбовця рф О. Оконнікова, який намагався зґвалтувати 16-річну дівчину, мешканку Ніжинського району, погрожуючи розстрілом її сім'ї. Суд виніс військовому злочинцю заочний вирок – 11 років позбавлення волі.

Слідчі СБУ у взаємодії з працівниками Чернігівської обласної прокуратури продовжують розслідування у кримінальному провадженні щодо жорстокого поведіння військовослужбовців рф з цивільним населенням під час окупації с. Ягідного у березні 2022 року. Окупанти з метою використання людей,

як «живого щита» від військових дій з боку Збройних Сил України, насильно зігнали місцевих мешканців до підвалу ягіднянської школи. За даними слідства загарбники протягом тривалого часу утримували в нелюдських антисанітарних умовах 368 людей, серед яких 69 дітей. Через неможливість вчасно отримати належну медичну допомогу померло 10 цивільних осіб.

У межах кримінального провадження слідчими та прокурорами вже проведено сотні процесуальних дій, в результаті яких допитано близько 300 осіб. 22 військовослужбовцям рф оголошені заочні підозри за вчинені ними злочини в с. Ягідному.

Наразі досудове розслідування триває для встановлення всіх окупантів, причетних до злочинів в с. Ягідному та винесення справедливих покарань.

На Чернігівщині СБУ викрила ексмера одного з райцентрів: поширював ворожу пропаганду

Контррозвідники Служби безпеки України викрили колишнього голову одного з райцентрів Чернігівщини, який під час окупації регіону військовими рф поширював інформацію, у якій виправдовувалась збройна агресія рф проти України.

Колишній посадовець раніше був засуджений за вимагання та отримання хабара і напередодні повномасштабного вторгнення рф звільнився з місць позбавлення волі.

Під час окупації області військами рф ексголова вирішив продемонструвати окупантам, що готовий до співпраці.

Для цього почав поширювати в інтернеті дописи, в яких хо-

тів дискредитувати Сили оборони та популяризував терористичні організації «л/днр».

Під час обшуку за місцем проживання фігуранта правоохоронці вилучили телефон з доказами протиправної діяльності.

Наразі ворожому поплічнику повідомлено про підозру за ст. 436-2 (виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії рф проти України, глорифікація її учасників) Кримінального кодексу України.

Заходи з викриття агітатора проводили співробітники Управління СБ України в Чернігівській області під процесуальним керівництвом Чернігівської обласної прокуратури.

Лауреати літературної премії ім. Леоніда Глібова

Цю премію 2002 року заснували громадська організація «Літературна спілка Чернігів» та її видання – журнал «Літературний Чернігів» (голова спілки і редактор журналу Михайло Ткач). Премія присуджується до дня народження Л. Глібова в номінаціях «Поезія», «Проза», «Літературознавство», «Краєзнавство», «Мистецтво», «Гумор та байка», «Благодійна та громадсько – просвітницька діяльність».

Серед лауреатів минулих років, зокрема, письменники Володимир Сапон, Олексій Брик, Олександр Забарний, Віталій Леус, Владислав Савенко, Анатолій Шкуліпа, Ганна Арсенич-Баран, директор музею М. Коцюбинського Ігор Коцюбинський, літературознавець, професор Володимир Кузьменко, дослідник козацької доби Сергій Павленко, професор Григорій Самойленко, артист Олексій Биш, поет, перекладач Володимир Фриз, артист-вокаліст Володимир Гришин, Чернігівський академічний народний хор (художній керівник заслужений діяч мистецтв Володимир Коцур), Капела бандуристів ім. Остапа Вересая (художній керівник заслужена артистка України Раїса Борщ, хормейстер – заслужений працівник культури України Микола Борщ), краєзнавець, залужений працівник культури Людмила Студьонова та інші.

Визначено лауреатів премії 2023 року. Ось їх імена.

Поетеса Ганна Демиденко, за книгу поезій «Крізь гул століть» (Чернігів).

Поет, головний редактор журналу «Сівач» Станіслав Новицький, за книгу поезій «Розуміння простору» (Кропивницький).

Прозаїк, голова обласної організації НСПУ Олена Конечна, за книгу прози «Вишнева кісточка» (Чернігів).

Директорка Чернігівської обласної бібліотеки ім. В. Короленка Інна Аліференко, за активну громадсько-просвітницьку роботу, заснування і проведення щорічного Всеукраїнського поетичного фестивалю «Дитинком душі» (Чернігів).

Премію традиційно буде вручено в обласній бібліотеці.

Вогні Бродвею на сцені філармонійного центру

«Чикаго», «Бурлеск», «Кабаре», «Великий Гетсбі»... Декорації в стилі ар-деко. Естетика мюзиклу, іноді навіть бурлеску. Broadway dreams – від вишуканості 20-30-х до сьогодення. І культові американські пісні!

18 лютого артисти обласного філармонійного центру презентували прем'єру мюзикл-шоу «Вогні Бродвею» у постановці Дмитра Обеднікова. У головній ролі – Яна Сидоренко, героїня якої приміряє на себе

ролі з відомих бродвейських мюзиклів.

«Вогні Бродвею» – це і ретроспектива американської музичної сцени: від Луї Пріма, Френка Сінатри, Діна Мартіна, Мерілін Монро до Біллі Айліш, Бейонсе, Крістіни Агілери. «Sway», «New York, New York» та «I Wanna Be Loved By You» поруч з «Trombone» і «Seven Nation Army». А скільки надихаючих історій можна побачити, почути в мюзиклах!

У «Вогнях Бродвею» звучать пісні у виконанні заслуженого артиста України Сергія Сулімовського, Анни та Дар'ї Михневич, Юлії Литвин, Ксенії Трубіної, Наталії Липницької, а також Сергія Сидоренка. Адаптувала та переклала їх українською Оксана Кравчук. У постановці Катерини Великої неймовірну атмосферу мюзикл-шоу створили артисти Театру танцю «Екватор» Віктор Войников (художній керівник театру), Катерина Велика, Тетяна Герус, Іван Гладков, Ольга Кузьменко, Євген Олещенко, Світлана Кругук, Артем Коптель.

Театр ім. Т. Шевченка: роботи молодих режисерів

Чернігівські глядачі мали можливість в лютому переглянути творчі роботи молодих режисерів театру. Вистави Анастасії Кузик продовжують привертати увагу театралів. Аудиторія зацікавлено слідувала за вирішенням життєвих проблем архітектора Бордюрного у виставі «Невчасно» за п'єсою української письменниці Лани Ра. Наступною була вистава «Темна історія» за творами Пітера Шеффера.

Вистава «Темна історія»

А дітлахи побачили захопливу казкову історію «Подорож до країни Мрій, або Велосипед з червоними колесами» за твором австралійської письменниці Рут Парк.

Недільний театральний вечір 19 лютого чернігівці провели разом з героями майже детективної історії «Загадкові варіяції», створеної режисером-постановником Денисом Федяшовим за твором Еріка-Еммануеля Шмітта. Глядачі занурилися у світ кохання, пристрастей, тонкого французького гумору.

На стороні світла: звітна

фотовиставка

22 лютого в читальній залі обласної універсальної наукової бібліотеки відбулося відкриття щорічної звітної фотовиставки обласної організації Національної спілки фотохудожників України. Назва виставки робіт 2022 року – «На стороні світла». Те, що виставка «щорічна», зазначено не дарма. Через війну багато постійних проєктів та заходів бібліотеки було призупинено, але фотохудожники втримали традицію звітувати про свої досягнення на початку року у стінах бібліотеки.

Про здобутки членів організації розповіли Сергій Тарабара, Андрій Олексієнко, Віктор Кошмал, Андрій Майковський, Олександр Арендар. Своїми враженнями від виставки поділилися заслужений артист України Олексій Биш, мистецтвознавець Віктор Величко та ін.

На виставці, що діятиме протягом місяця, представлено 40 робіт 14 авторів у різних жанрах – від репортажу до портрета й натюрморту.

3 поетичного зошита

Наталка ФУРСА

Не зрадили ні дрова, ні сірник –
зігріли власним тілом, і впокоїлись.
Гаряча грубка. Майже літні сніг,
в яких весь світ любив із тобою ми.

І він любив – мене, тебе, отут,
повінчаних лиш вікнами хрещатими...
Та завтра я прокинусь в тлін і студ –
і з попелу жарину вигрібати му.

Знайдиш... не гасни... я тебе... О ні!
Усі слова згоріли! Бо лукавили?
...Розтоплений на грубці дров'яний,

не гріє душу учорашній сніг –
хоч перед тим, як вмерти у вогні,
полінце кожне жаром відкривавило...

2020 рік

Подорож моя довкола світа
втиснулась, як річка – в береги:
по скляному лютому – до квітня,
в пальцях зігріваючи сніги.

Що ж ти з нами твориш, чорний вітре? –
Небо – в грудях, дірами – земля...
Подорож твоя – довкола літня:
то дуга, то закрут, то петля.

Чорне груддя – крапки три... чи крапка?
Рахувати воронів – чи краплю
мерзлу затискати в кулаці?

На долоні кров – поріз од щастя.
Мить летить не колом – у безчасся.
Мить, яка сама для себе – ціль.

Березень 2021 – лютий 2023 року

Корисні поради

- Купіть рулон найдешевшої клейонки та застеліть нею всі полиці та контейнери в холодильнику. Коли клейонка забруднюється, її потрібно буде просто змінити.
- Використовуйте прищипки, щоб закрити пакет чіпсів, пластиків і т. д.
- Щоб обробні дошки з дерева залишалися чистими, їх обробляють оцтом, змішаним із водою.
- У кожній господині періодично підгорає рис, що робити? Позбутися горілого присмаку допоможе покладений зверху шматочок білого хліба.

Представлення книги «Вечірнє танго»

17 лютого були два представлення цієї моєї нової книги прози і поезії. До обіду – у нас в Куликівці. В районній бібліотеці, нині селищній, бібліотеці територіальної громади, в яку кілька років тому об'єднався Куликівський район. Я завжди робив там представлення землякам своїх книг, обох своїх газет – «Світ-інфо» і «Струна». І цього разу були читачі бібліотеки, місцеві літератори з літературної студії «Стежина», що діє при бібліотеці. Привітала і голова селищної ради Юлія Пастернак, котра, до речі, одною з перших уже прочитала цю книгу. Я читав свою прозу, поезію, виконав кілька своїх бардівських пісень.

А пообіді було таке ж представлення в Обласній бібліотеці для юнацтва. Це бібліотека поруч зі стадіоном, яка в перші дні війни була зруйнована вибухом бомби. Понищено будинок, а це пам'ятка історії та культури, колишній Музей старожитностей Тарновського. Цей красивий будинок відновлять, але, звичайно, по ві-

Представлення в бібліотеці Куликівки: зліва від автора – Юлія Постернак, крайня справа – Інна Янголь

йні. Дуже постраждало обладнання бібліотеки, книжковий фонд. Але заклад працює, зараз – у Школі мистецтв. І ремонтує, відновлює другий свій корпус, старовинний дерев'яний будинок навпроти зруйнованого.

Аудиторія була з дорослих. Приємною несподіванкою стало те, що чимало присутніх були моїми давніми знайомими – слухачами Чернігівських Безкоштовних курсів української мови, котрі були моїх творчих вечорах у Чернігівській центральній міській бібліотеці ім. Коцюбинського у 2019 – 2022 роках.

Наступне представлення книги відбулося 21 лютого, в Чернігівській бібліотеці-філії

№ 4 Центральної бібліотечної системи (вул. Захисників України, 7-В), яку очолює ентузіастка просвітництва Галина Бондарець. Тут проводиться багато цікавих заходів.

Дякую колективам цих бібліотек за представлення книги. Керівники закладів, крім уже названої Г. Бондарець, – Інна Янголь (Куликівка), Марина Книр (бібліотека для юнацтва).

На всіх представленнях читачі змогли придбати цю книгу. Нагадаю, що вона продається в Чернігівському культурно-мистецькому центрі «Інтермеццо» (вул. Шевченка, 9). Всім бібліотекам я подарував цю свою нову книгу, а також інші видання.

Наступне представлення книги «Вечірнє танго» відбудеться сьогодні у Прилуках, у центральній міській бібліотеці ім. Любові Забашти. Я давно дружу з цією бібліотекою, де директоркою невтомна Людмила Зубко. Тут вірує духовне, літературно-мистецьке життя, довкола бібліотеки гуртуються талановиті творчі люди, яких так багато у Прилуках. Тут я представляв свого часу одві свої газети, попередні свої книги. Отже, представлення у четвер, 2 березня, о 12. 30.

Петро АНТОНЕНКО

Зареєстрована у Головному управлінні юстиції Чернігівської області.
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ЧГ № 501-150 Р від 26 жовтня 2011 року.

Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції. Автори публікацій несуть відповідальність за їх достовірність.
Видруковано у ПАТ «ПВК «Десна» (м. Чернігів, проспект Перемоги, 62). Тираж — 1000.

Засновник і редактор — Петро АНТОНЕНКО.
Поштова адреса газети: 14000, Чернігів, вул. Шевченка, 9, КМЦ «Інтермеццо». Ел. адреса: antonpetro@meta.ua і antonpetro@ukr.net
Сайт газети: http://svit11.wordpress.com